

สภาวประชากรของประเทศไทย

๒.๑ ความนำ

ในชีวิตประจำวันของคนเรานั้น ย่อมพบปะกับบุคคลอื่น ๆ มากมายและแต่ละบุคคลก็มีฐานะ เป็นหน่วยหนึ่งของชุมชนหรือสังคม เมื่อบุคคลที่รวบรวมกันอยู่หลายชุมชนหรือหลายสังคม รวมกันอยู่ใน ประเทศหนึ่ง เราเรียกว่า "ประชากร" ซึ่งอาจเป็นชนชาติเดียวกันหรืออาจมีชนต่างชาติอยู่บ้างก็ได้ เนื่องจากประชากรทุกชนมีความต้องการอาหาร ที่อยู่ เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค จึงทำให้ต้องมีการ แข่งขันกัน และเมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้น ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม ปัญหาทางการเมือง และ ปัญหาทางการปกครองก็เกิดขึ้นมา

เนื่องจากรัฐบาล เป็นผู้บังคับทุกขบวนการ และสนองบริการ แก่ประชากรในประเทศของตน รัฐบาลจึงต้องศึกษาและสำรวจจำนวนประชากรในราชอาณาจักร เป็นครั้งคราวเพื่อทราบจำนวนที่แท้จริง หรือใกล้เคียงความจริงว่าน้อยอยู่เท่าใด ประชากรกระจายอยู่ที่ใดมากน้อยอย่างไร มีอัตราความหนาแน่นเพียงใด นอกจากนี้รัฐบาลในฐานะผู้ปกครองประเทศ จำเป็นต้องทราบลักษณะของประชากร ในที่อื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในทางการปกครองและการวางแผนพัฒนาประเทศต่าง ๆ เช่น ลักษณะอัตราการ เกิดการตายและการอพยพเข้าออกประเทศ เพื่อทราบอัตราเพิ่มในปีหนึ่ง ๆ ส่วนประกอบของประชากรในเรื่อง เพศ สัญชาติ ศาสนา ระดับการศึกษา และอาชีพเป็นต้น

เหตุผลที่เราพยายามจะเรียนรู้ เกี่ยวกับประชากรก็เพื่อที่จะให้เราได้ทราบอย่างคิถึงฐานะของ ประเทศที่เราอยู่ และการศึกษาประชากรก็เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยด้านอื่น ๆ เกี่ยวกับสังคม ที่เราอยู่ร่วมกัน เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบายด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะการศึกษาอย่างมีระบบเกี่ยวกับประชากรย่อมมีความสำคัญ เกี่ยวโยงกับกำลังคนและการ ดำรงอยู่ของสังคม

๒.๒ ประวัติความสนใจปัญหาประชากรและการสำรวจประชากรโดยสังเขป

การศึกษาเรื่องประชากรไม่ใช่เป็นของใหม่ ในสมัยขงจื้อและศิษย์ของเขาได้เคยพูดถึงเรื่องประชากรไว้มาก โดยเฉพาะได้พูดถึงจำนวนประชากรที่เหมาะสมกับที่ดินที่จะทำการเพาะปลูก ขงจื้อกล่าวไว้ว่ารัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบในการอพยพคนจากที่หนาแน่นไปยังที่เบาบาง และทองการคน นักเขียนชาวจีนโบราณสมัยนั้นยังได้เขียนถึงเรื่องการจัดของการเพิ่มประชากร โดยให้ข้อสังเกตว่า อัตรากายตายจะเพิ่มขึ้นเมื่ออาหารไม่เพียงพอ การแต่งงานก่อนวัยสมควร จะทำให้อัตรากายตายของเด็กทารกสูง สงครามจะทำให้การเพิ่มของประชากรชะงัก แต่เขาไม่ได้เขียนแสดงไว้ว่า การเกิดการตายจะเป็นไปในทางใดไ้บ้าง

ในสมัยกรีกพลาโต (Plato) และอาริสโตเติล (Aristotle) ได้พูดถึงขนาดของจำนวนประชากร (Optimum Size) ที่เหมาะสมกับสภาพของนครรัฐพลาโตกล่าวไว้ว่าจำนวนที่เหมาะสมกับนครรัฐ คือ ๕๐๐๐ คน ซึ่งเป็นจำนวนที่ใหญ่เกินไปมากที่สุดใ้มนครรัฐ เพราะเหมาะเพื่อทำสงครามอย่างสันติ การศึกษาค้นคว้า รวมทั้งการเก็บภาษี และการแย่งที่ดิน เพื่อประโยชน์ร่วมกัน แต่ทั้งพลาโต และอาริสโตเติล ไม่เคยพูดถึงความหนาแน่นหรือผลผลิตต่อหัวและไม่เคยพูดถึงการแย่งงานกันทำ พลาโตว่าการจำกัดการเกิดถ้าจำเป็นก็ทำได้ โดยทำกับกลุ่มชนที่มั่งคั่งที่สุด ถ้าต้องการมีประชากรมาก ทำได้โดยให้รางวัลแนะนำ หรือกำหนดข้อบังคับให้มั่งคั่งมาก และถ้ามีคนมากเกินไปก็ขยายอาณาเขตไปโดยการอพยพคนเข้าที่แถบปัญหาการขาดแคลนอันสืบเนื่องมาจากสงครามกับโรครวมกันได้ อาริสโตเติลกล่าวไว้ว่า การที่เอาเด็กไปปล่อยในที่ลำบากหรือทำแต่งทำให้จำนวนเด็กลดลงได้ และอาริสโตเติลมุ่งให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่ดีที่สุด

๑๑ United Nations, The Determinants and Consequences of Population Trends, Population Studies, ST/SOA/Ser. A/17, หน้า ๒๑

๑๒ Joseph J. Spengler & Otis Dudley Dunean (ed.), Population Theory and Policy, (Illinois: The Free Press, 1956), หน้า ๖

๑๓ United Nations, The Determinants and Consequences of Population Trends, หน้า ๒๒

สมัยโรมัน กลับมีความคิดเห็นว่า ประชากรยิ่งมีมากเท่าใดยิ่งดีเท่านั้น ทั้งนี้เพราะมองในแง่จักรวรรดิที่ยั่งยืนจึงต้องการประชากรให้ขยายออกไป ได้มีการออกกฎหมายว่าด้วยการแต่งงานและมีบุตร ในสมัยซีเซโร (Cicero) ได้คัดค้านความคิดของพลาโตที่ให้มีภรรยาด้วยกัน โดยที่ซีเซโรเชื่อว่าการมีสามีคนเดียว ภรรยาคนเดียว จะทำให้คนเพิ่มมากขึ้น ได้พูดถึงการยับยั้งประชากรได้แก่น้ำท่วม โรคระบาด สัตว์ร้าย การอดอาหาร สงคราม การปฏิวัติโดยไม่ได้อ้างถึงตัวการที่กำหนดการเพิ่มหรือลดประชากรไว้ ๔๔

หลังสมัยโรมัน ชาวอาหรับชื่อกาซุน (Ibn Khadun) ได้ตั้งทฤษฎีวิวัฒนาการของคนเกี่ยวกับเศรษฐกิจและการเมือง เขาถือว่าการที่คนหนาแน่นจะทำให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวสูงขึ้น เพราะมีการแบ่งงานกันทำมาก มีอาชีพต่าง ๆ มากขึ้น มีอาหารมาก มีความมั่นคงมาก และสามารถนำทรัพยากรมาใช้ได้มากกว่าคนจำนวนน้อย ประชากรจะยิ่งมากขึ้น เมื่อคนว่าอนาคตแจ่มใส เศรษฐกิจและการเมืองมั่นคง ทำให้คนมีบุตรมาก แต่เมื่อการเมืองเป็นระเบียบแล้ว การขยายตัวประชากรจะมากอีก การแบ่งงานกันทำจะสูงขึ้น เมื่อคนมีรายได้สูง เช่นนี้จะติดตามด้วยความขี้เกียจ ภาษีจะสูงขึ้น และจะติดตามด้วยความเสื่อมทางการเมือง เศรษฐกิจจะทรุดลง ทำให้ประชากรลดตัวลง ๔๕

ในสมัยกลาง มองประชากรจากแง่ศีลธรรม ทั้งนี้ เพราะศาสนานิกายไม่ไถ่ล้างในค่านิยมที่แต่เดิมโลกภายนอก ปรนนิบัติการทำแท้ง การปล่อยให้เด็กตาย การหย่าการมีภรรยาหลายคน ยกย่องการไม่แต่งงานว่าบริสุทธิ์ ตอนแรก ๆ ไม่เห็นถึงประชากรเป็นกำลังของรัฐ แต่ระยะหลัง ๆ ได้สนับสนุนให้มีการเกิดมาก เพราะอัตราตายสูง ในสมัยกลางนี้ชาวอิตาลีชื่อ บอเทโร (Botero) บอกว่าความสามารถของคนที่จะมีทายาทสืบไปไม่ลด แต่ความสามารถในการผลิตสิ่งที่จำเป็นต่อชีวิตจำกัด เพราะสิ่งทำให้เกิดสงคราม และความอยากออกมา เขากล่าว ประชากรและอาหารที่ผลิตได้จะยังได้จะยังคงที่ต่อไปอีกเป็นระยะสามพันปีหรือกว่านั้น โดยที่ในระยะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างถึงจุดอิ่มตัว ๔๖

---

๔๔ "เรื่องเดียวกัน" หน้า ๒๑ - ๒๒
 ๔๕ Spengler & Duncan, หน้า ๔
 ๔๖ United Nations, หน้า ๒๓ - ๒๔

ต่อมาเมื่อพ้นจากสมัยกลางแล้ว ราวคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ - ๑๔ ก็เป็นสมัยแรกที่กลับมาสนใจ ปัญหาประชากรกันใหม่ อีก พวกเมอร์แคนไทล (Mercantilist) สนับสนุนให้มีประชากรมาก ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างสมัยกลางกับสมัยปัจจุบัน สมัยนี้พระที่เคยมุ่งอำนาจทางการเมืองได้เสื่อมลง เกิดรัฐใหม่ ๆ ขึ้นมา เจาหนาทที่ส่วนกลางเป็นผู้อาวุโสนำริเริ่ม ควบคุมการพัฒนา และพอกก็กับสมัยปฏิวัติอุตสาหกรรม เกิดความคิดว่าถ้ารัฐใดจะได้ประโยชน์จากรัฐอื่น ๆ ต้องเตรียมตัวทำสงครามเสมอ รัฐต้องผลิตของที่ถูกที่สุดโดยใช้ขายระมัดระวังเพื่อแลกกับทองคำให้มากที่สุดที่จะทำได้ จุดประสงค์ใหญ่คือการให้ประชากรมากขึ้นเพื่อค่าจ้างจะได้ถูกลง มีเจาหนาทที่และทหารมาก การผลิตมากขึ้น^{๑๗} นักเขียนชื่อหลายคนในสมัยนั้น เช่น ทาวเซนต์ (Townsend) ได้กล่าวไว้ว่าจำนวนประชากรในประเทศหนึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยของการดำรงชีพซึ่งประเทศนั้นมีอยู่ ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนประชากรกับปัจจัยของการดำรงชีพนั้นมีจุดพอดีดำรงชีพได้เป็นศูนย์ดุลยภาพ ความหมายของ "จุดที่พอดีดำรงชีพได้" ก็คือเป็นจุดที่แบ่งเขตว่า ถ้าความเป็นอยู่ต่ำกว่าจุดนั้นลงไป ประชากรอยู่ในเกณฑ์อดอยากขาดแคลน ถ้าสูงกว่าจุดนั้นก็เรียกว่าอยู่อย่างสบาย นอกจากนั้นพวกเมอร์แคนไทลยังได้ให้ความสนใจในความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับการค้าต่างประเทศอีกด้วย กังคียอง (Cantillon) ให้คำแนะนำว่า ถ้าการกลืนกรรมของประเทศไม่สามารถขยายไปได้ในสัดส่วนเดียวกับประชากร หรือในส่วนสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทน (returns) ปริมาณสินค้าทางเกษตรจะเพิ่มขึ้นได้ก็โดยได้รับจากต่างประเทศในการแลกเปลี่ยนกับสินค้าอุตสาหกรรม เซอร์ วิลเลียม เปตตี (Sir William Petty) พูดไว้ว่าค่าจ้างจะต้องให้พอเพียงยังชีพอยู่ไม่ควรสูงกว่านั้น เพราะคนงานควรจะมีชีวิตอยู่ทำงานและเจริญพันธุ์ ถ้าเพิ่มค่าจ้างเท่าตัว คนมักจะโหมเอียงทำงานน้อยลงครึ่งหนึ่ง จะต้องให้มีประชากรมากโดยยุ่งให้ส่งเสริมการเจริญพันธุ์ ห้ามการย้ายออก จุดประสงค์อยู่ที่ปริมาณไม่ใช่คุณภาพ^{๑๘} ในระยะที่ลัทธิเมอร์แคนไทลกำลังรุ่งเรืองนั้นการวิเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์และการวัดแนวโน้มของประชากรได้เริ่มขึ้นโดย จอห์น แกรนต์ (John Graunt) ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการตายในอังกฤษโดยใช้สถิติขึ้น เป็นหนังสือเล่มแรกที่ศึกษาการตายโดยละเอียด จุดประสงค์ใหญ่กว่าคนในเมือง

^{๑๗} "เรื่องเดียวกัน" หน้า ๒๔

^{๑๘} อรุณ ภาณุพงศ์ หลักเศรษฐศาสตร์ (พระนคร. โรงพิมพ์โรงเรียนประชาสงเคราะห์, ๒๕๐๒) หน้า ๒๕๕

^{๑๙} วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ, คำบรรยายวิชาปัญหาประชากร, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๗

ตายมากกว่าคนขายนอก และเขาใช้ตัวเลขมากกว่าปัญหา จึงจัดว่าเป็นจุดแรกที่เริ่มวิชาประชากรศาสตร์^{๕๐}

ในราวปลายศตวรรษที่ ๑๘ โทมัส โรเบิร์ต มัลธัส (Thomas Robert Malthus) ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับประชากรไว้ ๒ เล่ม โดยเอาความนึกของ ๔ คน คือ เดวิด ฮูม (David Hume) (David Hume) อדם สมิท (Adam Smith) โรเบิร์ต วอลแลซ (Robert Wallace) และ ริชาร์ด ไพรส์ (Richard Price) มารวมกัน^{๕๑} คนที่ มัลธัส โจมตีมาก ๒ คน คนแรก คือ คอนดอร์เซ (Condorcet) ชาวฝรั่งเศสเขียนในแบบ จินตนาการ (Utopia) ว่า ความไม่เท่าเทียมกันในความมั่งคั่งและการศึกษา การจำแนกเพศหญิงชาย จะหมดไป คนจะพูดภาษาเดียวกัน โรคภัยจะสูญไปหมดจากโลกนี้ ปัญหาผลิตผลไม่พอความต้องการจะไม่เกิดขึ้นมนุษย์จะหาวิธีสนองความต้องการของตนเองได้ขึ้น และจะนึกถึงคนรุ่นต่อไปว่าจะเป็นอย่างไรอีกคนที่ มัลธัส โจมตีคือ กูดวิน (Godwin) พุทไว์เกี่ยวกับสังคมที่สมบูรณ์ (Perfect Society)ว่าจะเกิดขึ้นการทำงานเพียงครึ่งวันจะได้ผลิตผลเพียงพอที่มนุษย์ต้องการอยู่ ไม่มีสงคราม ไม่มีอาชญากรรม ไม่มีการบริหารทางค่านิยมธรรม ไม่มีรัฐบาล ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ความสุขจะหมดไปจากโลก ทุกคนจะมุ่งแต่ความดี^{๕๒} มัลธัส โจมตี ๒ คนนี้ว่า สังคมแบบดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นแน่ โดยเริ่มทบทวนความ ของเขาว่า ถ้าประชากรไม่มีการกันเอาไว้ (Check) แล้วจะเพิ่มเท่าตัวทุก ๆ ๒๕ ปี เท่าที่เป็นมาในประวัติศาสตร์ ที่มนุษย์ไม่มีได้อิสระปราศจากการควบคุม การควบคุมแยกเป็นการควบคุมทางป้องกัน (Preventive Check) คือการยับยั้งทางศีลธรรม เช่น เบียดระยะเวลาแต่งงานให้ยาวออกไป หรือแต่งงานแล้วไม่ให้อยู่ด้วยกันอีกแบบใดแท้ (Positive Check) ใดแก่สงครามโรคร้าย และการขาดอาหาร^{๕๓}

^{๕๐} Spengler and Duncan, หน้า ๑๐

^{๕๑} William Petersen, Population, (New York: The Maemillan Company, 1961), หน้า ๕๐๘

^{๕๒} วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ, คำบรรยายวิชาปัญหาประชากร, ๒๔ กันยายน ๒๕๐๗

^{๕๓} Horace Belshaw, Population Growth and Levels of Consumption, (London = George Allen & Unwin Ltd., 1960), หน้า ๔

โดยที่ประชากรจะเพิ่มเป็นอัตราเรขาคณิต คือ ๑, ๒, ๔, ๘, ๑๖, ๓๒..... และอาหารจะเพิ่มเป็น
อัตราเลขาคณิตคือ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖..... ถ้าคนมากขึ้นอาหารเพิ่มไม่ทัน คนจนพยายามไม่
แต่งงาน ค่าจ้างจะถูก คนมากจึงทำให้อัตราของโคมาก เมื่อประชากรขยายตัวถึงขนาดหนึ่ง เกือบถึง
จุดยอกก็จะถูกกันเอาไว้ อีกครั้งหนึ่ง และเมื่อถูกกันเอาไว้ คนจะน้อยลง อาหารจะเหลืออีก การที่
อาหารน้อยกว่าคนถือว่าเป็นความชั่วร้ายและทุกข์ยาก (Vice and misery)

มัลธัส เป็นพวกมนุษยธรรม (Moralists) หรือนักวิทยาศาสตร์ (Scientist) กันแน่กล่าว
กันว่า มัลธัสเป็นนักสังคมศาสตร์มากกว่านักปรัชญาสังคม “ เขายอมรับว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมแต่ใน
ขณะเดียวกันธรรมชาติก็มีส่วนบังคับมนุษย์ไว้ สิ่งที่มีผู้วิจารณ์มากได้แก่เรื่องการควบคุมทางป้องกันหรือ
การยึกยักของศีลธรรม (Moral restraint) ซึ่งให้ค่าจำกัดความไว้แคบ นอกจากนี้ก็มีฝ่าย
โต้แย้งแนวความคิดของ Malthus โต้พยายามคนควาทดลองและหาเหตุผลต่าง ๆ มาหักล้าง
เพื่อแสดงให้เห็นว่าการเพิ่มตัวของประชากรจะไม่เป็นไปคนที่มีลัทธิลัทธิไว้ ฝ่ายโต้แย้งแย้งออกโค
๒ กลุ่มย่อย คือ กลุ่มโต้แย้งที่อาศัยหลักวัชธรรมเป็นพื้นฐาน โดยมีความเห็นว่าตามปกติประชากรบาง
กลุ่มไม่มีการจำกัดอัตราเกิดอยู่แล้ว แต่การจำกัดอัตราเกิดดังกล่าวมีมูลความวิตกมาจากทางค่านจิตใจ
มากกว่าความนึกคิดทางเศรษฐกิจ และมีความเห็นว่าโดยทั่วไปอัตราเกิดของประชากรที่อาศัยอยู่ในเขต
เมืองใหญ่ ๆ มีอัตราต่ำ แต่การที่มีอัตราต่ำนี้มิใช่เป็นเพราะมีบ้านอยู่ในเมือง แต่เป็นด้วยสมองและ
ความนึกคิดของคนที่อยู่ในเมืองต่างหากที่คิดจำกัดขนาดของครอบครัวให้เล็กลง อีกกลุ่มหนึ่งที่โต้แย้งโดย
อาศัยหลักชีววิทยาเป็นมูลฐาน นั่นคือ การพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของอัตราเกิดกับความหนาแน่นของ
ประชากรด้วยเฉลี่ยตามพื้นที่ และกล่าวว่าอัตราการเพิ่มของมนุษย์ชาติอยู่ภายใต้กฎแห่งการดำรงรักษา
พันธุ ซึ่งทำโคด้วยการป้องกันตัวเอง และการแพร่พันธุ์

๕๕ Thomas Robert Malthus, Population: The first Essay, (The University of Michigan Press, 1959), หน้า ๕

๕๕ Warren S. Thompson, Population, (New York: Mcgraw - mott Book Company, 1953), หน้า ๒๕

๕๖ ดูรายละเอียดใน D.E.C.Eversley, Social Theories of Fertility and the Malthusian Debate, (London: Oxford University Press, 1959), หน้า ๒๔๔-๒๕๔

๕๗ ศักดิ์ ภาสกรนรินทร์ ประชากร (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๐๖) หน้า ๕๗ - ๑๐๖

นักประชากรอีก ๒ ท่านที่ได้อพยพมายังอังกฤษเกี่ยวกับลักษณะอัตราเกิดของประชากรโดยอาศัยหลักชีววิทยา คือ เรย์มอนด์ เพิร์ล (Raymond Pearl) กับโลเวลล์ เจ.รีด (Lowell J. Reed) ได้ทำการทดลองกับพืชและสัตว์มีชีวิตทางชนิกเป็นการยืนยันหลักที่ว่าอัตราการเพิ่มของประชากรมีส่วนสัมพันธ์กับความหนาแน่น และลงความเห็นว่า อัตราเพิ่มของประชากรเกิดขึ้นในพื้นที่จำกัด อัตราเพิ่มของประชากรมีขีดจำกัดสูงสุดขีดหนึ่ง ประชากรจะเพิ่มโดยไม่จำกัดจำนวนภายในพื้นที่อื่นจำกัดไม่ได้ และรวมแห่งการเพิ่มของประชากรย่อมเป็นไปตามระดับการพัฒนาประเทศ จากหนังสือที่ Raymond Pearl เขียนชื่อ The Biology of Population Growth ได้เปรียบเทียบการเพิ่มของประชากรว่ามีลักษณะเหมือนตัว S ยึด และเรียกเส้นนี้ว่า "Logistic Curve"

เมื่อไม่นานมานี้ คูนท์ (Sydney H. Coontz) เขียนหนังสือชื่อ Population Theories and Economic Interpretation พิมพ์ในปี ๑๙๕๗ มีความเห็นว่า การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของพลเมืองในแง่ชีววิทยาหรือวัฒนธรรมนั้นนำไปสู่การฝึกฝนตลาดเคลื่อนในการพยากรณ์จำนวนพลเมือง ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทั้งนี้เขาเห็นมีความจำเป็นที่จะต้องอธิบายปรากฏการณ์อันนี้ในแง่ของเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือความตองแรงงานจากคนที่มีน้อย คนมั่งมีก็มีบุตรน้อย แต่ความตองการแรงงานจากคนจนมีมาก คนจนก็มีบุตรมาก และในสมัยใดก็ตามถ้าความตองการแรงงานมีมาก โดยเฉพาะเป็นแรงงานประเภท Unskilled ในสมัยนั้นพลเมืองจะเพิ่มได้รวดเร็ว

ทอมสัน (Warren S. Thompson) มีความเห็นทำนองเดียวกัน Coontz โดยให้ความเห็นว่าว่าการที่ประเทศอุตสาหกรรมหลายประเทศมีอัตราการเกิดต่ำนั้น มิใช่ว่าเป็นเพราะพลเมืองของประเทศเหล่านั้นมีการเปลี่ยนทางชีววิทยา แต่เป็นเพราะการคุมกำเนิดที่แพร่หลายนั่นเอง

๕๕ Raymond Pearl, the Biology of Population Growth, (New York: Alped A. Knopf, 1950), หน้า ๒-๗

๕๘ วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร. หลักเศรษฐศาสตร์ หน้า ๗๐ - ๗๑

๖๐ Warren S. Thompson, หน้า ๑๘๗

การนับจำนวนประชากร และสัตว์เลี้ยงโคกระทำการมาตลอดตั้งแต่สมัยโบราณจะเห็นได้จากการสำรวจเกี่ยวกับที่ดินและการทำสำมะโนของบาบิโลน (Babylon) ในทางเกษตรสัตว์เลี้ยง และผลิตโภค โดยมีจุดมุ่งหมายทางการคลัง ในสมัยจักรวรรดิเปอร์เซีย ในจีนและอียิปต์ ก็มีการสำรวจทำนองเดียวกันเพื่อการประเมินผลทางการคลังและการทหาร แต่ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันว่า สำมะโน (Census) นั้นมาจากการทำสำมะโนของโรมัน ซึ่งตามธรรมเนียมจำนวนสมาชิกและทรัพย์สินของแต่ละครอบครัวจะถูกนับจากทุก ๆ ๕ ปี โดยมีความมุ่งหมายในการกำหนดฐานะของพลเมือง การทำสำมะโนของโรมันได้ขยายไปทั่วจักรวรรดิโรมันในสมัยพระเจ้าออกัสตัส (Augustus) ราวศตวรรษที่ ๘ ก่อนคริสตกักราช การทำสำมะโนของโรมันได้สิ้นสุดลงเมื่อจักรวรรดิโรมันล่มในสมัยลัทธิเซาซุณนุณาย การทำสำมะโนไม่ได้รับความนิยมมากนัก จนกระทั่งกลางศตวรรษที่ ๑๗ จึงได้มีการทำสำมะโนเป็นระยะ ๆ ในแถบใหม่ใน La Nouvelle France (Quebec) และ Acadie (Nova Scotia) การนับจกจำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้นในหลายรัฐของเยอรมัน ตั้งแต่ปี ๑๗๘๒ ในสวีเดนในปี ๑๗๘๘ เคนซัสเริ่มในปี ๑๗๖๔ และสเปนในปี ๑๗๘๗ ถึงกษัตริย์จากรัชกาลไปครั้งหนึ่งในปี ๑๗๘๓ ได้เริ่มอีกในปี ๑๘๐๐^{๖๑} สำหรับสหรัฐอเมริกาได้เริ่มในปี ๑๗๙๐ ส่วน การทำสำมะโนในแบบใช้วิทยาศาสตร์ช่วยได้เริ่มในปี ๑๘๕๐^{๖๒}

สำหรับประเทศไทยนั้น ประวัติความสนใจปัญหาประชากร เราไม่อาจทราบได้แน่ชัดว่ามีมาตั้งแต่เมื่อใด หากจะอนุมานโดยนัยเอาการนับจกประชากรครั้งแรกแล้ว ประเทศไทยเราเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๔๖^{๖๓} แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์แสดงให้ทราบได้ว่าโคกระทำด้วยวิธีประการใดต่อมาจึงได้มีการทำบัญชีจำนวนประชากรขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ ทั้งนี้ก็โดยมีพระบรมราชโองการ ในพระบาทสมเด็จพระปรมิหรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว คำรัสเหนือเกล้าสั่งว่า ทรงพระราชดำริเห็น

^{๖๑} Encyclopedia Britannica, Vol. 5, (Chicago: Encyclopedia Britannica Inc., 1954)

^{๖๒}

The Columbia Encyclopedia, Second edition, (New York: Columbia University Press, 1959),

^{๖๓}

วิวิธ ศิริภากย์, แหล่งที่มาและการประเมินแหล่งสถิติประชากร ของประเทศไทย, สัมมนาทางวิชาการ เรื่องประชากรของประเทศไทย สภาวิจัยแห่งชาติ, หน้า ๘๒

เวลานั้นสมควรที่จะให้กักจับตัวผู้ชกนในพระมหาอาณาจักร ให้ทราบความแน่นอนว่ามีคนอยู่แห่งใดเท่าใด เพื่อประโยชน์ที่จะบำรุงความสุข และรักษาการแผ่นดินให้เหมือนกับที่เป็นอยู่ในประเทศทั้งปวง

พระราชบัญญัติฉบับนี้ ใ้บัญญัติให้กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงนครบาลจับตัวผู้ชกนสามะโนคริว บัญชีคนเกิดคนตาย และบัญชีคนเข้าออก การสำรวจประชากรโคมีต่อมาในปี ๒๔๖๒ เป็นครั้งที่ ๓ ครั้งที่ ๔ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๔๗๒ ครั้งที่ ๕ วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๔๘๐ ครั้งที่ ๖ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๔๘๐ และครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๐๓ การทำสามะโนประชากรตั้งแต่ ครั้งที่ ๕ เป็นต้นมา พอจะนับได้ว่าเป็นการทำสามะโนประชากรแผนปัจจุบัน ^{๖๔}

ผลของการศึกษาและการวิจัยปัญหาประชากรในประเทศต่าง ๆ เท้าที่ปรากฏอยู่แล้ว มักแสดงอัตราเกิดของประชากรนั้นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สำหรับประเทศไทยนั้น ได้เคยมีการศึกษาโดยวิธีสำรวจจำนวนบุตรในครัวเรือนโดยจำแนกตามลักษณะของหัวหน้าครอบครัวมาแล้วครั้งหนึ่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๔ โดย ดร.ศักดิ์ ชาติสุนทรินทร์ ซึ่งจากรายงานการวิจัยเรื่องจำนวนบุตรประชากรจำแนกตามลักษณะครอบครัว (เฉพาะจังหวัดพระนคร) ปรากฏว่าการมีบุตรของประชากรนั้น มีความสัมพันธ์กับถิ่นที่อยู่ การศึกษา ศาสนา อาชีพ และสภาพการทำงานของหัวหน้าครอบครัว อยู่เป็นอันมาก ซึ่งสรุปได้ดังนี้ ^{๖๕}

- ๑. ครอบครัวที่อยู่ในชนบท (ชานเมือง) มีความโน้มเอียงในการมีบุตรมากกว่าครอบครัวที่อยู่ในเมือง
- ๒. หัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาสูง มักมีบุตรน้อยกว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาค่ำ และผู้อ่านหนังสือไม่ออกมักมีบุตรมากกว่าผู้อ่านออกเขียนได้

^{๖๔} ฐิน ชัยประภา, สามะโนประชากร, จุดสารวิจัยสังคมศาสตร์ที่ ๑๕ (๑๒ สิงหาคม ๒๕๐๖) หน้า ๓๖ - ๔๐

^{๖๕} ศักดิ์ ชาติสุนทรินทร์, รายงานการวิจัยเรื่องจำนวนบุตรประชากรจำแนกตามลักษณะครอบครัว (เฉพาะจังหวัดพระนคร) หน้า ๑๓๖ - ๑๓๗

- ๓. ผู้นับถือศาสนาอิสลาม มีมิมุตรมากกว่าผู้ถือศาสนาพุทธ เพราะศาสนาอิสลามมีข้อกำหนดการควบคุมกำเนิด และการทำไ้แหงบุตร
- ๔. ผู้มีอาชีพทาง เกษตรมีมิมุตรมากกว่าผู้มีอาชีพค้าขาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีน
- ๕. ผู้ที่ทำงานอิสระหรือชาวนาชาวสวน ซึ่งส่วนมากเป็นคนไทยและคนชายของซึ่งส่วนมากเป็นคนจีนมีมิมุตรมากที่สุด ส่วนนายจ้างมีมิมุตรมากเป็นลำดับที่สอง

๒.๓ แนวโน้มการ เพิ่มของประชากร และปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการ เพิ่มของประชากร

สถิติข้อมูลเกี่ยวกับประชากรของประเทศไทยที่ได้มาจากการสำรวจสำมะโนครัวและการสำมะโนประชากร เทที่ปรากฏเป็นหลักฐานอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ ได้แก่การสำรวจสำมะโนครัว เมื่อปี พ.ศ.^{๒๔๕๓} ๒๔๖๒, ๒๔๗๒, ๒๔๘๐, และ ๒๔๘๐ การสำรวจตรวจสอบทะเบียนราษฎรในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ และการสำมะโนประชากรปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ข้อมูลที่มีอยู่นี้กล่าวได้ว่าไม่ถูกต้องสมบูรณ์นัก เพราะการสำรวจและสำมะโนครัวแต่ละครั้งมักใช้เทคนิคตลอดจนวิธีการที่แตกต่างกันตามที่กล่าวมาแล้ว อย่างไรก็ตามสถิติที่มีอยู่นี้ เราอาจนำมาใช้ประกอบการพิจารณาพร้อมกับสถิติจากแหล่งอื่นที่ได้ประมาณไว้ในการศึกษาถึงลักษณะการ เพิ่มของประชากรในประเทศไทยได้

ผลของการสำรวจสำมะโนครัวและการสำมะโนประชากรในประเทศไทยแสดงว่า จำนวนประชากรได้เพิ่มขึ้นจาก ๘,๑๔๘,๔๘๗ คนในปี พ.ศ. ๒๔๕๓ เป็น ๒๖,๒๕๗,๘๑๖ คนในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ การเพิ่มของประชากรในระยะดังกล่าวนี้ปรากฏถึงสถิติดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๑ จำนวนประชากรและอัตราเพิ่มรายปีของประเทศไทยระหว่างปี

พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๐๓

พ.ศ.	จำนวนประชากร	ชาย	หญิง	อัตราเพิ่มรายปี โดยเฉลี่ยอัตรา ‰
๒๕๕๓	๘,๑๕๘,๖๓๗	๔,๑๐๑,๗๘๗	๔,๐๕๖,๘๕๐	๑.๓๖ %
๑ เมษายน ๒๕๕๒	๘,๒๐๗,๓๕๕	๔,๕๘๘,๖๖๗	๔,๖๐๗,๖๘๘	๒.๑๘ %
๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๒	๑๑,๕๐๖,๒๐๗	๕,๗๘๕,๐๖๕	๕,๗๑๑,๑๔๒	๒.๘๖ %
๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๐	๑๔,๕๖๔,๑๐๕	๗,๓๑๓,๕๘๔	๗,๑๕๐,๕๒๑	๑.๘๘ %
๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๐	๑๗,๔๕๒,๖๘๘	๘,๗๒๒,๑๕๕	๘,๗๓๐,๕๓๓	๓.๐๓ %
๒๕๕๕	๒๒,๘๑๑,๗๐๑	-	-	๓.๒๒ %
๒๕ เมษายน ๒๕๐๓	๒๖,๒๕๗,๘๑๖	๑๓,๑๕๔,๑๕๕	๑๓,๑๐๓,๗๖๗	

ที่มา: สภาวิจัยแห่งชาติ, คณะกรรมการสาขาเศรษฐศาสตร์และสังคมวิทยา, รายงาน
การวิจัยเรื่องปัญหาการเพิ่มประชากรกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (โรเนียว), หน้า ๓
สำนักงานสถิติกลาง, สำมะโนประชากรแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๓, หน้า ๑
ชิน ชัยประภา, สำมะโนประชากร, จุลสารวิจัยสังคมศาสตร์, สัปดาห์ที่ ๑๕ (๑๒ สิงหาคม
๒๕๐๖), หน้า ๓๕

ตัวเลขประชากรที่แสดงข้างบนนี้ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การเพิ่มประชากรในระยะแรก ๆ มีอัตราค่ามาก คือในระยะปี พ.ศ. ๒๔๕๓ - ๒๔๖๒ ได้เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ ๑.๓๖ ต่อปี แต่ในระยะต่อมาอัตราเพิ่มรายปีได้มีค่าสูงขึ้นเป็นร้อยละ ๒.๑๔ ในปี พ.ศ. ๒๔๖๒ - ๒๔๗๒ และเป็นร้อยละ ๒.๘๖ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ - ๒๔๘๐ อัตราเพิ่มของประชากรนี้ลดลงเป็นร้อยละ ๑.๘๔ ต่อปีในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ / ๒๔๘๑ ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งในระยะเวลาสงครามหรือภายหลังสงครามใหม่ ๆ นั้นถือได้ว่าเป็นกรณีพิเศษ ค่าครองชีพและฐานะทางเศรษฐกิจของประชาชนเกิดภาวะฝืดเคืองฝืดปกติ การสาธารณสุขต่าง ๆ ยังไม่ดีขึ้น ประชาชนที่เป็นชายในวัยฉกรรจ์ถูกเกณฑ์เข้ารับราชการทหาร เป็นจำนวนมาก ทำให้การสมรสมีอัตราต่ำลงทำให้อัตราเกิดของประชากรน้อยลง อย่างไรก็ตามการเพิ่มของประชากรในระหว่างปี ๒๔๘๐ - ๒๔๘๑ ที่มีระดับค่านับมีลักษณะเป็นการชั่วคราวเท่านั้น เพราะในระยะเวลาต่อมาคือในระหว่างปี ๒๔๘๐ - ๒๕๐๓ จำนวนประชากรก็เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๓.๒๒ ต่อปี ถ้าจะพิจารณาการเพิ่มประชากรในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๐ - ๒๕๐๓ ซึ่งจะเป็นที่ทำการสำรวจสำมะโนประชากรในลักษณะที่เชื่อถือได้มากกว่า ก็ปรากฏว่าอัตราเพิ่มอยู่ในระดับร้อยละ ๓.๒ ต่อปี

สำนักงานสถิติกลางได้เคยประมาณอัตราเพิ่มของประชากรในระยะเวลาระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๘๐ - ๒๕๐๓ ไว้ร้อยละ ๒.๘๕ ต่อปี เพราะเชื่อว่าจำนวนประชากรจากการสำมะโนในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ แสดงตัวเลขต่ำกว่าเป็นจริงไป ๔๐๐,๐๐๐ คน จึงได้ปรับจำนวนประชากรในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ เป็น ๑๗.๘ ล้าน แต่ต่อมาภายหลังเจ้าหน้าที่สำนักงานสถิติกลางก็เห็นว่าตัวเลขประชากรจากการสำมะโนในปี ๒๕๐๓ก็ต่ำกว่าที่เป็นจริงไปประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ คนเหมือนกัน ด้วยเหตุนี้ ถ้าจะปรับตัวเลขประชากรที่ได้มาจากการสำมะโนทั้งสองครั้งแล้ว ก็จะปรากฏว่าประชากรเพิ่มขึ้นจาก ๑๗.๘ ล้านคนในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ เป็น ๒๗.๑ ล้านคนในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ หรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๓.๒ ต่อปี อัตราเพิ่มนี้เป็นอัตราเฉลี่ยของระยะเวลา ๑๗ ปี แต่ในระยเวลานั้นประชากรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้นตามลำดับ ซึ่งหมายความว่าถ้าพิจารณาแต่เฉพาะอัตราเพิ่มในระยะ ๒-๓ ปีสุดท้ายแล้ว ก็อาจจะได้อัตราเพิ่มสูงกว่าร้อยละ ๓.๒ ต่อปีก็ได้

๖๖ สภาวิจัยแห่งชาติ, คณะกรรมการสาขาเศรษฐศาสตร์และสาขาสังคมวิทยา. รายงานการวิจัยเรื่อง การเพิ่มประชากรกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (โรเนียว), หน้า ๘

๘๑

การที่ประชากรในประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้นนั้น เป็นขรรคมศาสตร์ประเทศต่าง ๆ ที่คอยพัฒนาทั่วไป เหตุที่ทำให้ประชากรเพิ่มขึ้นเนื่องมาจากองค์ประกอบสำคัญ ๓ อย่างของประชากร ^{๒๗} คือ

๑. อัตราเกิดของประชากร

๒. อัตราตายของประชากร

๓. การอพยพของคนต่างถิ่นเข้าประเทศไทยและคนไทยออกไปต่างประเทศ

การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในจำนวนประชากรของสังคมใดก็ตาม ย่อมจะเป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงในด้านการเกิด การตายการย้ายที่อยู่เข้าและออกของประชากรในสังคมนั้น การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้นในลักษณะประการใดประการหนึ่งนี้ ย่อมจะมีผลกระทบต่อแนวโน้มของประชากรในสวนรวม แนวโน้มของประชากรในประเทศไทยเท่าที่เป็นมาแล้วในอดีต เชื่อได้ว่าจะคงเป็นต่อไปในอนาคตคือระยะเวลาหนึ่ง คือ การเพิ่มของประชากร เปลี่ยนไปก็จากการเปลี่ยนแปลงในอัตราการเกิดและอัตราการตายเป็นส่วนใหญ่ การย้ายถิ่นที่อยู่หรือเข้าประเทศนั้นมีส่วนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

สาเหตุต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่ออัตราการเกิด

สาเหตุต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่ออัตราการเกิดนั้นอาจแยกได้ดังนี้

๑. สาเหตุทางประชากรรวมได้แก่ โครงร่างของส่วนประกอบทางอายุของประชากรและอัตราส่วนของผู้ที่สมรสในประชากรนั้น ในสังคมที่มีอัตราส่วนของผู้ที่อยู่ในวัยที่จะมีบุตรได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีวัย ๑๕ - ๔๕ ปี อย่างสูง ก็มักจะเป็นสังคมที่มีอัตราการเกิดสูงไปควย และถ้าอัตราส่วนของประชากรที่อยู่ในสภาพสมรสสูง มักจะมีอัตราการเกิดสูงกว่าสังคมที่มีอัตราส่วนของผู้ที่สมรสในประชากรต่ำกว่าซึ่งอัตราส่วนระหว่างหญิงและชายในสังคมนั้นก็มีความสำคัญ เพราะถ้าสังคมใดมีหญิงหรือชายมาก

^{๒๗} Philip M. Hauser & Otis Dudley Duncan (ed.), The Study of Population, (Illinois: The University of Chicago Press, 1959), หน้า ๕๘๖

^{๒๘} วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ, วิธีการที่อาจยังผลแก่แนวโน้มของประชากร. สัมมนาทางวิชาการ เรื่องประชากรของประเทศไทย. สภาวิจัยแห่งชาติ. หน้า ๒๒๒

๘๒
กว่าอีกเพศหนึ่งแล้ว ย่อมจะเห็นได้ชัดกว่าผู้ที่เป็นโสดย่อมจะมีอัตราส่วนที่สูงขึ้น ซึ่งทำให้อัตราการเกิดใน
สังคมนั้นอยู่ในระดับต่ำ^{๖๘}

๒. สาเหตุทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งแยกได้ดังนี้^{๖๘}

๒.๑ การเปลี่ยนแปลงในการจำกัดขนาดของครอบครัว ในสังคมเกษตรกรรมอัตราเกิดสูงเพราะ
ครอบครัวในสังคมเกษตรกรรมต้องการสมาชิกจำนวนมากเพื่อช่วยในการผลิต แต่เมื่อเปลี่ยนเป็น
สังคมอุตสาหกรรมสมาชิกในครอบครัวจะลดน้อยลง เพราะมีบุตรมากเป็นภาระครอบครัวประกอบอาชีพ
อาชีพอุตสาหกรรม (ก่อนจะเปลี่ยนเป็นสังคมอุตสาหกรรมอย่างสมบูรณ์ อุตสาหกรรมในครัวเรือนนั้นใน
ระยะเริ่มแรกก็ต้องการคนในการทำงานมากเช่นกัน)

---

^{๖๘} United Nation, The Determination and Consequences of
Population Trends, หน้า ๘๓ - ๘๑

๒.๒ การรวมตัวเป็นชุมชน (Urbanization) ลักษณะชีวิตของผู้ที่อยู่ในชุมชนขนาดใหญ่ เช่น เมือง นคร แตกต่างกับชีวิตในชนบทมาก ผู้ที่อยู่ชุมชนหนาแน่นมักต้องแก่งแย่งกันในเรื่องการประกอบอาชีพ ต้องต่อสู้ในการที่จะยกระดับฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมของตนให้สูงขึ้น และได้รับการศึกษาสูง สิ่งเหล่านี้ทำให้อิทธิพลในเมืองต่ำกว่าชนบท

๒.๓ การ เคลื่อนย้ายในสังคม หากการ เคลื่อนย้ายภายในสังคมเป็นไปโดยง่าย โดยที่คนมีโอกาส จะเลือกอาชีพของตนได้โดยอิสระ เติบโตแล้วขนาดของครอบครัวก็มีขนาดเล็ก เพื่อเหมาะแก่การโยกย้าย ทำให้อิทธิพลในเมืองสูงขึ้น

๒.๔ ฐานะของสตรีในสังคม เนื่องจากฐานะสตรีมีสิทธิต่าง ๆ เท่าเทียมชายในปัจจุบัน สตรีประกอบอาชีพนอกบ้านมากขึ้นทุกที ทำให้สตรีจำต้องลดภาระในการเลี้ยงดูบุตรโดยจำกัดจำนวนบุตรที่ตนจะมี

๒.๕ ระดับการครองชีพและค่าเลี้ยงดูบุตร ปัจจุบันระดับการครองชีพในสังคมสูง คนส่วนใหญ่พยายามยกระดับการครองชีพของตนให้สูงขึ้น จึงหาทางเพิ่มรายได้ ด้กระจาย แต่ปรากฏว่าค่าเลี้ยงดูบุตรสูงมาก คนจึงหาทางจำกัดบุตรให้น้อยลง

๒.๖ ศาสนาและความเชื่อ บ้างศาสนาที่คัดค้านการจำกัดบุตรด้วยวิธีการนอกเหนือธรรมชาติ ทำให้อิทธิพลในเมืองสูงขึ้น ศาสนาที่ส่งเสริมการมีครอบครัวใหญ่ซึ่งเพียงแต่ปล่อยให้ไปตามธรรมชาติยังกระตุ้นให้อิทธิพลในเมืองสูงด้วย ปัจจุบันความเชื่อศาสนาเกี่ยวกับเรื่องนี้ไม่ค่อย ๗ จางไป

๓. สาเหตุอื่น ๆ

๓.๑ การป้องกันการผลิต การทำหมัน และการทำแท้ง ซึ่งสาเหตุทาง เศรษฐกิจและสังคมที่กล่าวมาแล้ว เป็นเพียงสาเหตุรองใจเท่านั้น สาเหตุที่ระงับการ เกิดโคแทจริงโคแทการคุมกำเนิด ส่วน การทำหมันและการทำแท้งเป็นการระงับการ เกิดที่แน่นอนที่สุด แต่คนส่วนมากไม่นิยมเพราะการทำหมันแล้วไม่อาจมีบุตรได้อีก ส่วนการทำแท้งนอกจาก เป็นอันตรายแล้วยังขัดต่อกฎหมายบ้าน เมืองและศีลธรรมด้วย

๓.๒ สาเหตุทางจิตวิทยา เช่น สตรีกลัวอิทธิพลจากการมีบุตรคนถัดไปในเรื่องความอศอยาก กอ้วสงกรรม ฯลฯ แต่ยังไม่มื่อข้อพิสูจน์ที่เห็นได้เด่นชัดกว่าสัมพันธ์กับอิทธิพลการ เกิด

สำหรับประเทศไทยสาเหตุต่าง ๆ ที่มีผลกระทบระเทือนต่อการ เกิดนั้น สาเหตุใหญ่โคแทสาเหตุ ทางประชากรวิทยา ทั้งนี้เพราะจากการสำมะโนประชากรปี ๒๕๐๓ ประชากรที่อายุ ๑๓ ปีขึ้นไป

เพศชาย ๘,๐๐๒,๔๔๔ คน เป็นผู้ที่สมรสเสียร้อยละ ๔๖.๒ และยังไม่โสดร้อยละ ๓๖.๕ ส่วน

เพศหญิงจำนวน ๘,๐๔๕,๒๕๖ คน เป็นผู้ที่สมรสร้อยละ ๔๖.๓ และยังไม่โสดร้อยละ ๒๕.๕ และสตรี

เป็นน่าย น้อย แยกกันอยู่ และโต๊ะใหญ่ 14.

ที่สมรสแล้วส่วนใหญ่อยู่ในระหว่างอายุ ๒๐ - ๔๕ ปี ซึ่งเป็นระยะที่ให้กำเนิดบุตรโคมามาก ส่วนสาเหตุทางเศรษฐกิจและสังคมนั้นจะมีผลในทางจำกัดขนาดของครอบครัวอยู่บ้างก็เพียงส่วนน้อย เฉพาะที่เจริญชนบางแห่งเท่านั้น ทั้งนี้เพราะสังคมอุตสาหกรรมก็ดี หรือการรวมตัวเป็นชุมชนก็ดี มิได้เกิดขึ้นได้ทันทีใด สาเหตุทางอื่น ๆ เช่น การป้องกันการผลิต การทำหมัน และการทำแท้ง ยังไม่เป็นที่นิยมกันมากนัก เพราะนอกจากเป็นอันตรายแล้ว การกระทำบางอย่างยังขัดต่อกฎหมายด้วย

สาเหตุต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่ออัตราการตาย

สาเหตุทางเศรษฐกิจและสังคม และในคำอื่น ๆ มีผลกระทบต่ออัตราการตายทั้งในคำที่ทำให้การตายมีอัตราสูงมากขึ้น และทั้งที่ทำให้การตายลดอัตราต่ำลง ซึ่งอาจแยกได้ดังนี้

- ๑. ความเจริญทางวิทยาการ คำนวณกรรม ความเจริญค่าน้ำไฟ วิชาการ เพาะปลูกใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพในการเพิ่มผลผลิต ทำให้ลดความอดอยากอันเนื่องมาจากการขาดแคลนอาหาร
- ๒. ความเจริญทางคานอุตสาหกรรมและการขนส่ง ความเจริญค่าน้ำไฟนอกจากเพิ่มผลผลิตแล้ว ความก้าวหน้าในการขนส่งยังทำให้มนุษย์สามารถขนย้ายอาหารจากที่อุดมสมบูรณ์ไปยังที่ขาดแคลนได้สะดวก
- ๓. ความเจริญทางวิทยาการ แพทย์ การสาธารณสุข และการแพร่หลายของความรู้ทางสุขวิทยา ซึ่งความก้าวหน้าในการแพทย์ทำให้ลดอัตราตายลง การดูแลรักษาความสะอาดในทางสาธารณสุข ความรู้เกี่ยวกับสุขวิทยาต่าง ๆ ทำให้มนุษย์มีสุขภาพดีขึ้น นอกจากทำให้มนุษย์มีชีวิที่ยาวแล้ว อัตราการตายของทารกแรกเกิดยังลดลงด้วย

๓๐ สำนักงานสถิติกลาง, สำนักทะเบียนประชากรปี ๒๕๐๓ (หัวราชอาณาจักร) ตาราง ๔ ก.

๓๑ วิชาสุข ประจวบเหมาะ, วิชาการที่อาจยังขาดแก่นไขใหม่ของประชากร, หน้า ๒๖๐ - ๒๖๒

จำนวนแพทย์ต่อประชากร ในเขตที่มีอัตราส่วนของแพทย์ต่อประชากรสูงแล้ว เขตนั้นอัตราการตายของมนุษย์ ย่อมจะต่ำกว่าเขตที่ห่างไกลจากแพทย์

๔. การรวมตัวเป็นเมือง การที่มนุษย์รวมตัวกันมากทำให้สามารถจัดบริการต่าง ๆ การสาธารณสุข ใกล้เคียงกับชนบท ทำให้อัตราการตายลดลง

๕. การปรับปรุงพัฒนาทาง เศรษฐกิจและสังคม ทำให้มีรายได้และระดับการครองชีพสูงขึ้น การแก้ไขสภาพการทำงานและสภาพความเป็นอยู่ต่าง ๆ ทำให้มนุษย์มีชีวิตที่ยืนยาว

๖. การศึกษา ระดับการศึกษาของมนุษย์มีผลทำให้ลดอัตราการตายลงได้เช่นกัน ซึ่งเนื่องมาจาก การรู้จักรักษาสุขภาพอนามัย

สำหรับประเทศไทยสาเหตุที่มีผลต่อการตายที่สำคัญได้แก่ความเจริญทางวิทยาการด้านการแพทย์ และการสาธารณสุข ซึ่งทำให้อัตราการตายลดลง สาเหตุที่ช่วยให้อัตราการตายลดลงอีกประการหนึ่งได้แก่ความเจริญในเรื่องการคมนาคม ส่วนเรื่องการศึกษาที่มีส่วนช่วยให้อัตราการเกิดลดลงเช่นกัน

สาเหตุต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการย้ายที่อยู่เข้าและออกประเทศ

สาเหตุในการอพยพอาจแบ่งได้กว้าง ๆ ๒ สาเหตุคือ สาเหตุทางผลักดันให้คนอพยพออกนอกประเทศ และสาเหตุทางดึงดูดคนเข้าประเทศ ^{๗๒} สาเหตุเหล่านี้ได้แก่ เรื่องฐานะทางเศรษฐกิจ จำนวนของประชากรในประเทศ สาเหตุทางสังคมวัฒนธรรมนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนความตกลงระหว่างประเทศ ซึ่งปัญหาของประเทศผู้รับอยู่ที่ว่าผู้อพยพเหล่านั้นได้นำเอาขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา ศาสนา และความคิดทางการเมือง คติวัตรเข้ามาด้วย การปรับตัวของผู้อพยพเหล่านั้นจะได้ผลสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับรัฐบาลตลอดจนประชาชนที่อยู่รอบตัวผู้อพยพเหล่านั้นที่จะดำรงชีวิตอยู่สืบไป ^{๗๓}

^{๗๒} United Nations, The Determinants and Consequence of Population Trends, หน้า ๑๑๑

^{๗๓} "เรื่องเดียวกัน", หน้า ๒๔๔

สาเหตุในการอพยพเข้าออกประเทศไทยนั้น กล่าวได้ว่าประเทศไทย มีสาเหตุทางดึงดูดคน
 เข้าประเทศมากกว่าสาเหตุในทางผลักดันให้คนอพยพออกนอกประเทศ เพราะประเทศไทยเป็นประเทศ
 ที่มีทัศนคติยอมรับกว้างขวางว่างเปล่าจำนวนมาก ความคิดทางการเมืองก็มีใค่แสดงการรังเกียจเช่น
 ประเทศอื่นบางประเทศ คนไทยโดยทั่วไปเป็นคนรักสงบและมักไม่ค่อยคิดอะไรทำใหญ่โตอพยพเข้ามาสามารถ
 ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมโดยง่าย โดยปกติแล้วผู้อพยพเข้าประเทศมักจะตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทย
 สิบชั่วลูกหลานมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่อพยพกลับออกไปจากประเทศไทย ท่านเอง เกี่ยวกันกับผู้อพยพออก
 ที่เป็นคนไทยก็มีจำนวนน้อยมากจะมีก็ เพราะ เรื่องการ เมืองบังคับเท่านั้น

การอพยพเข้านั้นตามหลักวิชาหมายถึงคนต่างดาว เข้ามาในประเทศอย่างสันติโดยมีความมุ่งหมาย
 ที่จะพักพิงอยู่ที่นั่นอย่างถาวร ซึ่งอาจกระทำขึ้นด้วยความตั้งใจของส่วนบุคคลหรือครอบครัวในการโยก
 ย้าย สาเหตุสำคัญที่สุดในการอพยพได้แก่ความต้องการที่จะแก้ปัญหาฐานะทางเศรษฐกิจ สาเหตุอื่น ๆ
 เป็นความต้องการ เสรีภาพจากความกดขี่ทางการเมือง เสรีภาพในการนับถือศาสนาไม่สามารถปรับตัว
 ให้เข้ากับที่อยู่ในสังคมเดิม เป็นต้น อย่างไรก็ตามการอพยพนี้อาจไม่มีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงของประ
 ชากรวมเท่ากับอัตราเกิดและอัตรากายของคนภายในประเทศ มีผู้เชี่ยวชาญหลายท่านเชื่อว่า การอพยพ
 ออกของคนไม่ไค่ทำให้คนภายในประเทศลดลงเลย เมื่อพิจารณากันในระยะยาว ทั้งนี้เพราะการอพยพออก
 ของคนในประเทศทำให้เกิดที่ว่างสำหรับคนที่ยังคงอยู่จะขยายออกไปไค่อีก ในท่านเองเดียวกัน การอพยพ
 เข้าก็ไม่จำเป็นที่จะทำให้คนในประเทศเพิ่มขึ้นในระยะยาว เพราะประเทศผู้รับเข้านั้นอาจปรับปรับตัวให้
 อัตราเกิดต่ำลงโดยประชาชนที่อาศัยอยู่ก่อนซึ่งอาจ เป็นสาเหตุจากเศรษฐกิจและสังคม

---

๗๔ Paul H. Landis, Population Problems, (New York: American Book Company, 1954), หน้า ๕๕๒

๗๕ Hauser & Duncan, หน้า ๕๑๐

๗๖ Warren S. Thompson, Population Problems, (London: McGraw-Hill Book Company, 1953), หน้า ๒๗๕

๗๗ Landis, หน้า ๕๕๖

๔๓

สำหรับประเทศไทยนั้น ได้มีการจำกัดโควตาคนเข้าเมืองมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๕๐ เป็นต้นมา ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๐ มีผลบังคับใช้วันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๐ ใ้กำหนดคนต่างกวางให้เข้าเมืองปีหนึ่ง ๆ ดังนี้ ๒๐๐ คน สำหรับคนต่างกวางแต่ละสัญชาติที่เข้าเมืองเวินจีน และ ๑๐,๐๐๐ คน สำหรับคนต่างกวางสัญชาติจีนที่เข้าเมืองต่อมาประกาศกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๑ ใ้กำหนดจำนวนคนต่างกวางใหม่คือ ๒๐๐ คน สำหรับคนต่างกวางแต่ละสัญชาติที่เข้าเมืองส่วนประกาศกระทรวงมหาดไทยระยะหลัง ๆ ลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๔ ใ้กำหนดจำนวนคนต่างกวางเข้าเมืองไว้ดังนี้

๑. ๒๐๐ คน สำหรับคนต่างกวางประเภทคนเข้าเมืองแต่ละประเทศที่มีสัมพันธ์ภาพทางการทูตกับประเทศไทย หลังเดือนมกราคมใ้ลดจำนวนลงตามส่วนของจำนวน เกือนที่ล่วงไปแล้ว

๒. ๑๐๐ คน สำหรับประเภทคนเข้าเมืองที่เป็นคนต่างกวางไร้สัญชาติ

การจำกัดโควตาทักังกล่าว เป็นเหตุใ้ใหญ่กคลซึ่ง เขามาตั้งถิ่นฐานใ้ประเทศไทยใ้ระยะ ๑๐ ปี ที่แล้วมีจำนวนเพียงไม่เกิน ๒,๐๐๐ คน ^{๔๕} ในคานการอพยพของคนไทยและคนต่างกวางไปต่างประเทศ ก็มีจำนวนน้อยมากจนใ้มีความหมาย คือเป็นจำนวนร้อยต่อบั้เท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ใ้มีเหตุใ้เรื่องการอพยพระหว่างประเทศจึงใ้ไม่จำเป็นตองนำมาพิจารณาเป็น เรื่องสำคัญ เกี่ยวกับการ เพิ่มประชากรใ้ประเทศไทยใ้ระยะหลังจากปี พ.ศ. ๒๔๕๐ เป็นต้นมา อย่างไรก็ตามการอพยพที่ถือว้าเป็นส่วนใ้ใหญ่ส่วนหนึ่งของ การเปลี่ยนแปลงขนาดของประชากรใ้ประเทศบางประเทศ อย่างน้อยก็มีอิทธิพลอยู่มากใ้ใ้ประวัติศาสตร์ที่ เป็นมาใ้ประเทศยุโรปและอเมริกา ^{๔๖}

^{๔๕} นิกท รายแสงเพ็ชร, ปัญหาแรงงาน .(เวิทยานิพนธ์ ปรินญาโท เศรษฐศาสตร์.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)

หน้า ๕๑

^{๔๖} สภาวิจัยแห่งชาติ, การเพิ่มประชากรกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, หน้า ๑๐

^{๔๗} Joseph J. Spengler & Otis Dudley Duncan (ed.), Demographic Analysis, (Illinois: The Free Press, 1956), หน้า ๖๐

สำหรับประเทศไทยนั้น สาเหตุใหญ่ ๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวโน้มของการเพิ่มประชากรก็คือ ความก้าวหน้าทางวิทยาการทางการแพทย์และการสาธารณสุขซึ่งพอจะนับได้ว่าเป็นสาเหตุสำคัญ เพียงสาเหตุเดียวที่ทำให้แนวโน้มของการเพิ่มประชากร เปลี่ยนแปลงไปโดยการเปลี่ยนไปในแนวที่จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และมีอีกสาเหตุหนึ่งที่คาดว่าจะ เป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งคือการรวมตัวเป็นชุมชน เท้าที่เป็นอยู่ในอดีตและปัจจุบันทั้งยัง เชื่อแนได้ว่าจะ เป็นต่อไปในอนาคต แต่คงต้องใช้เวลานานเพราะมีไซเพียงแต่ไหลมารวมกันอยู่หนาแน่นเท่านั้น แต่คนเหล่านี้ต้องมีชีวิตอยู่อย่างคนเมืองควย และคงรอจนกว่าประชากรใ้รับการศึกษาระดับสูงพอสมควรจึงจะลดอัตราการเกิดได้อย่างรวดเร็ว และขบวนการนั้นนอกจากเป็นเหตุทำให้อัตราเกิดลดลงแล้วยังช่วยให้อัตราตายลดลงด้วยเพราะคนใ้มารวมกันใ้บริการต่าง ๆ ทางสาธารณสุขต่าง ๆ ทั้งทางแพทย์และสาธารณสุขมาขึ้น

ควยเหตุผลข้างต้นนี้แสดงว่า การที่ประชากรในประเทศไทยเพิ่มในอัตราสูงขึ้นตามลำดับจะเป็นไปได้อีกเมื่ออัตราการเกิดสูงกว่าอัตราตาย แม้ว่าประเทศไทยยังไม่มีสถิติเกี่ยวกับอัตราการเกิดและอัตราตายที่อาจนำมาใช้วิเคราะห์ได้โดยตรง เพราะตัวเลขที่ใ้มาจากการจดทะเบียนนั้นเป็นอัตราค่าที่เชื่อถือไม่ได้ ทั้งนี้เพราะบางครั้งการเกิดการตายก็ไม่ได้รับแจ้ง แต่ตามสถานกรรมและตัวเลข เท้าที่มีอยู่ทำให้เชื่อได้ว่าอัตราการเกิดและอัตราตายของประชากรในประเทศไทยมีความแตกต่างกันมาก จากสถิติที่กรมอนามัยรวบรวมได้ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๔๕ - ๒๕๐๔ แสดงว่าอัตราการเกิดของประชากรมีระดับค่อนข้างคงที่ แต่อัตราตายมีอัตราลดลงตามลำดับ ทำให้ประชากรเพิ่มในอัตราที่สูงขึ้น ดังปรากฏตามสถิติต่อไปนี้

ตารางที่ ๒ อัตราเกิด อัตราตาย และอัตราเพิ่มของประชากรไทย พ.ศ. ๒๔๘๕ - ๒๕๐๕

พ.ศ.	อัตราเกิด		อัตราตาย		อัตราเพิ่ม	
	จำนวน	อัตราต่อพัน	จำนวน	อัตราต่อพัน	จำนวน	อัตราต่อพัน
๒๔๘๕	๕๕๘,๐๑๘	๓๘.๖	๒๕๓,๐๘๘	๑๖.๑	๒๙๖,๙๓๐	๑๘.๕
๒๔๘๖	๕๘๘,๘๓๐	๓๖.๕	๒๕๓,๐๕๓	๑๘.๒	๓๓๕,๗๗๗	๑๘.๓
๒๔๘๗	๕๒๕,๕๕๖	๓๑.๓	๒๕๘,๕๕๐	๑๓.๕	๒๖๗,๐๐๖	๑๗.๘
๒๔๘๘	๕๓๓,๒๖๑	๒๕.๓	๒๓๖,๕๘๒	๑๖.๘	๒๙๖,๖๗๙	๑๘.๕
๒๔๘๙	๕๑๑,๘๓๕	๒๓.๕	๒๕๕,๐๖๖	๑๕.๑	๒๕๖,๗๖๙	๑๖.๔
๒๔๙๐	๕๑๓,๕๓๐	๒๓.๖	๒๓๘,๓๑๕	๑๓.๕	๒๗๕,๒๑๕	๑๗.๒
๒๔๙๑	๕๒๖,๐๕๕	๒๓.๕	๑๘๕,๕๖๘	๑๐.๕	๓๔๐,๔๘๖	๑๙.๐
๒๔๙๒	๕๐๘,๖๘๒	๒๖.๓	๑๕๐,๕๐๑	๑๐.๑	๓๕๘,๑๘๑	๑๖.๖
๒๔๙๓	๕๒๕,๐๘๐	๒๖.๘	๑๘๕,๕๕๕	๕.๕	๓๓๙,๕๒๕	๑๗.๕
๒๔๙๔	๕๕๒,๓๕๑	๒๓.๓	๑๕๓,๘๕๓	๕.๖	๓๙๘,๕๐๐	๑๗.๓
๒๔๙๕	๕๓๓,๕๖๐	๒๓.๕	๑๘๕,๒๑๑	๕.๐	๓๔๘,๓๔๙	๑๘.๕
๒๔๙๖	๖๐๓,๑๘๘	๒๕.๑	๑๘๓,๐๖๖	๘.๕	๔๒๐,๑๒๒	๑๙.๖
๒๔๙๗	๖๘๑,๓๕๒	๓๐.๖	๑๕๒,๕๕๕	๘.๖	๕๒๘,๗๙๗	๒๒.๐
๒๔๙๘	๖๕๕,๕๘๕	๓๐.๓	๑๘๓,๖๖๖	๘.๒	๔๗๑,๙๑๙	๒๒.๑
๒๔๙๙	๖๓๓,๓๕๖	๓๒.๓	๒๐๒,๐๑๓	๘.๕	๔๓๑,๓๔๓	๒๒.๒
๒๕๐๐	๖๓๓,๕๓๖	๓๒.๕	๒๑๘,๑๕๒	๕.๐	๔๑๕,๓๘๔	๒๒.๕
๒๕๐๑	๖๕๐,๑๕๕	๓๑.๖	๒๐๘,๘๖๖	๘.๓	๔๔๑,๒๘๙	๒๒.๓
๒๕๐๒	๖๖๑,๓๘๐	๓๓.๕	๒๐๖,๑๒๕	๘.๐	๔๕๕,๒๕๕	๒๒.๕
๒๕๐๓	๕๑๕,๕๓๘	๓๕.๓	๒๒๑,๘๕๓	๘.๕	๒๙๓,๖๘๕	๒๒.๓
๒๕๐๔	๕๑๓,๘๘๕	๓๓.๕	๒๑๐,๓๐๕	๗.๘	๓๐๓,๕๘๐	๒๒.๑
๒๕๐๕	๕๓๓,๖๓๕	๓๕.๑	๒๒๑,๑๕๓	๘.๐	๓๑๒,๔๘๒	๒๒.๑

ที่มา : กรมอนามัย, รายงานประจำปี ๒๕๐๖ ตารางที่ ๓ ภาคผนวก

อัตราเพิ่มจากสถิติข้างต้นนี้ เป็นการเพิ่มตามธรรมชาติ (Natural Increase) ซึ่งอาจเห็นตัวเลขที่ไม่ถูกต้องนัก และอาจผิดแปลกไปจากการเพิ่มที่แท้จริง (Actual Growth Rate) อันได้จากการคำนวณจากการสำมะโนประชากรไปบ้าง
 ถ้าหากจะแยกดูอัตราเพิ่มของประชากรจำแนกตามภาคทางภูมิศาสตร์จะได้อีกดังนี้

ตารางที่ ๓ อัตราเพิ่มของประชากรไทยจำแนกตามภาคทางภูมิศาสตร์ ๒๕๕๐ - ๒๕๐๓ ^{๘๒}

ภาค	จำนวนประชากร			อัตราเพิ่มคิดเป็นพันละ	
	๒๕๕๐	๒๕๕๑	๒๕๐๓	๒๕๕๐-๒๕๕๑	๒๕๕๑ - ๒๕๐๓
กลาง (๓๕ จังหวัด)	๕,๖๗๒,๕๓๓	๗,๐๕๘,๐๕๘	๘,๒๗๑,๓๐๒	๒๕,๒๕	๑๗,๓๖
เหนือ (๗ จังหวัด)	๑,๕๑๗,๕๕๘	๒,๐๒๓,๕๑๐	๕,๗๒๓,๑๐๖	๕,๕๓	๑๘๒,๘๓
ตะวันออกเฉียงเหนือ (๑๕ จังหวัด)	๕,๕๗๒,๒๘๘	๖,๒๑๐,๒๘๑	๗,๕๕๑,๕๕๓	๒๕,๕๐	๕๕,๗๕
ใต้ (๑๔ จังหวัด)	๑,๕๐๑,๗๓๖	๒,๑๖๐,๘๐๐	๓,๒๗๑,๕๖๕	๑๓,๖๒	๕๑,๕๒
รวม	๑๕,๒๖๓,๑๐๕	๑๗,๔๕๒,๖๘๘	๒๖,๒๕๗,๕๑๖	๒๐,๖๐	๕๐,๕๕

ที่มา : กรมมหาดไทย, การสำรวจสำมะโนครัวทั่วราชอาณาจักรไทย ๒๕๕๐ ประชากรเล่ม ๑ สำนักงานสถิติกลาง, สำมะโนประชากร ๒๕๐๓, หน้า ๑ - ๓
 สภาวิจัยแห่งชาติ, รายงานการวิจัยเรื่องปัญหาการเพิ่มประชากรของประเทศไทย หน้า ๕๓ ก.

^{๘๑} การเพิ่มตามธรรมชาติ หมายถึง จำนวนประชากรด้วยจำนวนคนเข้าในประเทศบวกด้วยจำนวนคนออกนอกประเทศ

^{๘๒} ศักดิ์ ณาสุชนิรันดร์ ประชากร หน้า ๘๓

๘๑
ตามตารางข้างบนนี้ อัตราเพิ่มของประชากรไทยในภาคต่าง ๆ นั้นมีไข่อัตราเพิ่มตามธรรมชาติ
อย่างเคียวเพราะการอพยพของประชากรภายในประเทศเพื่อเปลี่ยนที่อยู่และที่พำนักมีส่วนอยู่
มากที่ทำให้อัตราการเพิ่มของประชากรแตกต่างกัน ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๔๐ - ๒๔๕๐ อัตราการ
เพิ่มเป็นร้อยละของภาคกลางและตะวันออกเฉียงเหนือ มีมากกว่าภาคอื่น ๆ แต่ในระหว่างปี พ.ศ.
๒๔๕๐ - ๒๕๐๓ ภาคเหนือกลับเป็นภาคที่มีประชากรเพิ่มมากที่สุด และภาคใต้เพิ่มมากเป็นลำดับที่สอง
ทั้งนี้ เพราะมีประชากรชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนืออพยพไปอยู่มาก เนื่องจากชนบทของภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือมีอากาศแห้งแล้ง ประชากรจึงอพยพไปพำนักในภาคอื่น ๘๓

อัตราเพิ่มตามธรรมชาติของประชากรในประเทศไทย นอกจากดูจากตัวเลขสถิติของกรม
อนามัยแล้ว ยังอาจคำนวณหาได้จากตัวเลขสำมะโนประชากรได้อีก โดยการเอาจำนวนประชากร
ลบด้วยจำนวนคนเข้าประเทศ ซึ่งหักด้วยจำนวนคนออกนอกประเทศแล้ว คึงตัวเลขต่อไปนี้ ๘๔

๘๓

อตุล วิเชียร เจริญ" Movements of Population in Thailand "วารสาร
รัฐประศาสตร์, ตุลาคม ๒๕๐๓, หน้า ๓๐

๘๔ วิรัช ศิริภาคย์, แหล่งที่มาและการประเมินแหล่งสถิติประชากรของประเทศไทย, สัมมนาทางวิชาการ
การเรื่องประชากรของประเทศไทย สภาวิจัยแห่งชาติ ๒๕๐๖, หน้า ๕๕

ตารางที่ ๔ จำนวนประชากรและอัตราการเพิ่มประชากร พ.ศ. ๒๔๕๔ - ๒๕๐๓

วันสำมะโน	จำนวนประชากร	อัตราเพิ่มประชากรต่อพันคน	จำนวนคนเขาในประเทหักกวยจำนวนคนออกนอกประเท	จำนวนประชากรเพิ่มตามธรรมชาติ	อัตราเพิ่มตามธรรมชาติ (ต่อพันคน)
๑ เมษายน ๒๔๕๔	๘,๒๖๖,๔๐๘	๑๓.๖	—	—	๑๒.๐
๑ เมษายน ๒๔๖๒	๘,๒๐๗,๓๕๕	๒๑.๘	๑๑๓,๓๐๐	๘,๐๙๔,๐๕๕	๑๘.๕
๑๕ กรกฎาคม ๒๔๗๒	๑๑,๕๐๖,๒๐๗	๒๘.๖	๓๘๓,๖๘๘	๑๑,๑๒๒,๕๒๓	๒๘.๘
๒๓ พฤษภาคม ๒๔๘๐	๑๘,๕๖๘,๑๐๕	๑๘.๘	๑๒๖,๗๘๓	๑๘,๓๓๗,๓๒๒	๑๗.๘
๒๓ พฤษภาคม ๒๔๙๐	๑๗,๔๘๒,๖๘๘	๓๒.๒	๑๘๑,๑๙๐	๑๗,๓๐๑,๔๙๘	๓๑.๑
๒๕ เมษายน ๒๕๐๓	๒๖,๒๕๗,๘๑๖		๓๕๐,๒๘๘	๒๕,๙๐๗,๕๒๗	

เนื่องจากเรายังไม่มีสถิติที่แน่นอนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติได้เล็งเห็นถึงความสำคัญข้อนี้ จึงได้จัดโครงการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ. ๒๕๐๓ ขึ้น ผลที่จะได้รับจากการสำรวจคนเกิดคนตายครั้งนี้จะได้อาจกล่าวได้ดังนี้คือ

๑. ข้อมูลสถิติเกี่ยวกับคนเกิด คนตาย คนย้ายเข้า คนย้ายออกนี้จะได้นำมาศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบแห่งครัวเรือน

๒. ข้อมูลเกี่ยวกับคนเกิดคนตายนี้ จะได้นำมาคำนวณหาอัตราการเกิด อัตราการตาย และอัตราการเพิ่มประชากรที่ถูกทอดทิ้งไป และในขณะเดียวกันข้อมูลที่ได้นำมาโดยจำแนกตามเพศและอายุ อาจนำมาใช้

๘๕ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, โครงการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร พ.ศ. ๒๕๐๓, จดหมายข่าวรายเดือน, กรกฎาคม ๒๕๐๓, หน้า ๑๕

การคำนวณงบประมาณจำนวนประชากรในอนาคต ซึ่งเป็นที่สนใจกันมากในการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

๓. จากข้อมูลที่ได้ในเรื่องคนเกิด คนตาย คนย้ายเข้า และคนย้ายออกอาจนำมาคำนวณหาอัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรในคาบเวลาหนึ่ง ๆ ได้

จึงเป็นที่หวังได้ว่าอีกปีข้างหน้าภายหลังจากการสำรวจนี้ได้เสร็จลงแล้ว เราจะได้อัตราเลขที่แน่นอนยิ่งกว่าเดิมขึ้น และจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะช่วยให้รัฐบาลได้ศึกษาหรือวินิจฉัยปัญหาประชากรได้ถูกต้อง อันจะก่อให้เกิดผลดีกับประชาชนและประเทศชาติอย่างใหญ่หลวงต่อไปในอนาคต ^{๕๖}

โครงสร้างของประชากร

การที่ประชากรในประเทศไทยเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงขึ้นตามลำดับนั้นเป็นเหตุทำให้โครงสร้างของประชากรเปลี่ยนแปลงลงไปด้วย โครงสร้างของประชากรที่จำแนกตามอายุ อาจจำแนกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีอายุระหว่าง ๐ ถึง ๑๔ ปี กลุ่มที่มีอายุระหว่าง ๑๕ ถึง ๕๕ ปี และกลุ่มที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป สำหรับกลุ่มที่ ๒ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอายุระหว่าง ๑๕ - ๕๕ ปีนั้น ถือกันในประเทศไทยว่าเป็นกลุ่มประชากรที่อยู่ในวัยทำงาน เป็นกลุ่มที่หาเลี้ยงครอบครัว ส่วนกลุ่มอื่น ๆ มักเป็นกลุ่มที่ประชากรยังไม่ทำงานหรือพ้นวัยทำงานไปแล้ว ซึ่งเป็นกลุ่มที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการเพิ่มผลผลิตของประเทศในระยะเวลานั้น ๆ

สำหรับประชากรในประเทศไทยนั้น ปรากฏว่ามีสถิติซึ่งจำแนกประชากรได้ตามอายุอยู่ ๓ ปี คือ ปี ๒๔๕๐, ๒๔๕๐ และ ๒๕๐๓ ก็มีรายละเอียดดังต่อไปนี้. -

^{๕๖} ทิพย์ ชโลธร, ความสำคัญของการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร, จกหมายข่าวรายเดือน สถิติ, สิงหาคม ๒๕๐๗, หน้า ๑๒

ตารางที่ ๕ จำนวนประชากรไทยแยกประเภทตามอายุ พ.ศ. ๒๔๘๐, ๒๔๙๐, และ ๒๕๐๓

อายุ	ประชากร	ชาย	หญิง	ร้อยละ		
				ประชากร	ชาย	หญิง
๐ - ๑๔	๒,๑๓๘,๒๐๘	๓,๑๑๑,๘๔๔	๒,๕๕๐	๑๒.๕	๑๒.๕	๑๒.๕
	๓,๖๒๓,๕๖๓	๓,๘๘๘,๕๘๔	๓,๑๓๖,๓๖๔	๑๒.๗	๑๒.๗	๑๒.๕
	๓,๐๒๒,๕๓๔	๓,๕๓๓,๑๕๖	๓,๑๓๖,๒๒๘	๑๒.๘	๑๒.๘	๑๒.๗
	๑๔,๕๖๔,๑๐๕	๓,๓๑๓,๕๘๔	๓,๑๕๐,๕๒๑	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐
๑๕ - ๕๔	๓,๓๓๕,๐๑๕	๓,๑๒๐,๖๓๓	๒,๕๕๐	๑๒.๓	๑๒.๖	๑๒.๑
	๕,๓๒๕,๕๓๔	๕,๖๕๕,๑๖๖	๕,๖๕๐,๒๖๘	๑๒.๕	๑๒.๐	๑๒.๕
	๓,๕๒๒,๒๓๖	๓,๕๖๖,๓๑๖	๓,๕๕๐,๕๒๐	๑๒.๒	๑๒.๔	๑๒.๔
	๑๓,๕๕๒,๖๘๕	๕,๑๒๒,๑๕๕	๕,๑๒๐,๕๓๔	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐
๐ - ๑๔	๑๑,๓๑๕,๖๕๘	๕,๓๑๒,๕๕๑	๒,๕๕๐	๑๒.๑	๑๒.๔	๑๒.๘
	๑๓,๖๕๓,๘๕๕	๖,๕๖๐,๕๕๕	๖,๕๒๒,๕๐๐	๑๒.๑	๑๒.๓	๑๒.๐
	๑,๒๕๕,๓๐๓	๕๕๐,๕๕๕	๖๓๓,๑๒๒	๑๒.๘	๑๒.๓	๑๒.๒
	๒๖,๒๕๓,๘๖๐	๑๓,๑๕๕,๑๒๑	๑๓,๑๐๓,๓๓๕	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐

ที่มา : กรมมหาดไทย รายงานการสำรวจสำมะโนครัว ทหาราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๔๘๐, เล่มที่ ๒ หน้า ๑๘๑ และ พ.ศ. ๒๔๙๐, เล่ม ๖ หน้า ๑
 สำนักงานสถิติกลาง สำมะโนประชากร พ.ศ. ๒๕๐๓, หน้า ๕

ตัวเลขจากตารางนี้ จะเห็นได้ว่าปี ๒๔๕๐ ประชากรในวัยทำงานมีจำนวนประมาณร้อยละ ๕๒.๗ ของประชากรทั้งสิ้น อัตราส่วนของประชากรในวัยทำงานนี้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๕๓.๕ ในปี ๒๔๕๐ ทั้งนี้เพราะว่าในระยะเวลาระหว่างปี ๒๔๕๐ - ๒๔๕๐ นั้นเป็นระยะเวลาของสงครามโลกครั้งที่ ๒ อัตราเพิ่มหรืออัตราเกิดของประชากรในประเทศไทยลดลงไปอย่างฉับพลัน ทำให้พลเมืองที่มีอายุน้อย แต่ในปี ๒๕๐๓ ประชากรในวัยทำงานก็มีอัตราส่วนลดลงเหลือเพียงร้อยละ ๕๒.๑ ต่ำกว่าอัตราส่วนในปี ๒๔๕๐ เสียอีก เพราะในยุคนั้นประชากรในประเทศไทยได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

แนวโน้มของโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนไปในลักษณะดังกล่าวนี้เป็นไปตามหลักของประชากรศาสตร์ คือในระยะที่ประชากรเพิ่มในอัตราที่ลดลง (Increase at a decreasing rate) อัตราส่วนของประชากรในวัยทำงานจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ในระยะที่ประชากรเพิ่มในอัตราที่สูงขึ้น (Increase at an increasing rate) อัตราส่วนของประชากรในวัยทำงานจะมีแนวโน้มลดลง แต่การวิเคราะห์ที่ผ่านมาแล้วแสดงว่า ประชากรของประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มในอัตราที่สูงขึ้น ถ้าปล่อยให้การเกิดและการตายของประชากรเป็นไปตามยถากรรม ซึ่งก็หมายความว่าในอนาคตพลเมืองในวัยทำงานของประเทศไทยอาจจะมีอัตราส่วนลดลงอยู่เรื่อย ๆ หรืออีกนัยหนึ่งคนในวัยทำงานจะมีภาระต้องเลี้ยงดูเขากันมากขึ้น ^{๔๗} ซึ่งในปัจจุบันนี้สถิติตัวเลขจากสำมะโนประชากรครั้งหลังสุดทำให้เราทราบว่าในจำนวนผู้ใหญ่ ๑๐ คน จะต้องเลี้ยงเด็กถึง ๕ คน ^{๔๘}

สถิติเกี่ยวกับจำนวนประชากรของประเทศไทยหลังจากการสำมะโนประชากร พ.ศ. ๒๕๐๓ มีปรากฏพิมพ์เผยแพร่ที่เฉพาะของสำนักงานสถิติแห่งชาติเพียงแห่งเดียวเป็นประจำ แต่ตัวเลขจำนวนประชากรนี้เป็นเพียงการประมาณภายในวันที่ ๑ กรกฎาคม ของแต่ละปีเท่านั้น การประมาณจำนวนประชากรระหว่างปีสำมะโนในอัตราเพิ่มคงที่ (เรขาคณิต) ร้อยละ ๓ ต่อปี ดังนั้นเราพอจะทราบจำนวนประชากรในปัจจุบันได้ ดังตารางต่อไปนี้ ^{๔๙}

^{๔๗} สำนักงานวิจัยแห่งชาติ, การเพิ่มประชากรกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, หน้า ๑๔

^{๔๘} อนุรี จินตกานนท์, ประชากร และปัญหาประชากร, จกหมายเหตุรายเดือน, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, กรกฎาคม ๒๕๐๗, หน้า ๑๒

^{๔๙} สำนักงานสถิติแห่งชาติ, วารสารสถิติ, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒, มีนาคม ๒๕๐๗ หน้า ๔

ตารางที่ ๖ จำนวนประชากรโดยประมาณจำนวนตามเทศ พ.ศ. ๒๔๙๐ - ๒๕๐๗

ปี	รวม	ชาย	หญิง
๒๔๙๐	๑๓,๕๖๙,๐๐๐	๕,๐๐๒,๐๐๐	๘,๕๖๗,๐๐๐
๒๔๙๑	๑๔,๕๐๘,๐๐๐	๕,๒๗๒,๐๐๐	๙,๒๓๖,๐๐๐
๒๔๙๒	๑๕,๐๖๓,๐๐๐	๕,๕๕๐,๐๐๐	๙,๕๑๓,๐๐๐
๒๔๙๓	๑๕,๖๓๕,๐๐๐	๕,๘๓๖,๐๐๐	๙,๗๙๙,๐๐๐
๒๔๙๔	๑๖,๒๒๙,๐๐๐	๖,๑๓๙,๐๐๐	๑๐,๐๙๐,๐๐๐
๒๔๙๕	๑๖,๘๓๙,๐๐๐	๖,๔๕๖,๐๐๐	๑๐,๓๘๓,๐๐๐
๒๔๙๖	๑๗,๔๖๖,๐๐๐	๖,๗๘๕,๐๐๐	๑๐,๖๘๑,๐๐๐
๒๔๙๗	๑๘,๑๑๙,๐๐๐	๗,๑๓๙,๐๐๐	๑๐,๙๘๐,๐๐๐
๒๔๙๘	๑๘,๗๙๖,๐๐๐	๗,๕๐๓,๐๐๐	๑๑,๒๙๓,๐๐๐
๒๔๙๙	๑๙,๔๙๕,๐๐๐	๗,๘๙๕,๐๐๐	๑๑,๖๐๐,๐๐๐
๒๕๐๐	๒๐,๑๘๘,๐๐๐	๘,๓๐๗,๐๐๐	๑๑,๘๘๑,๐๐๐
๒๕๐๑	๒๐,๘๙๓,๐๐๐	๘,๖๖๐,๐๐๐	๑๒,๒๓๓,๐๐๐
๒๕๐๒	๒๑,๖๑๕,๐๐๐	๙,๐๓๙,๐๐๐	๑๒,๕๗๖,๐๐๐
๒๕๐๓	๒๒,๓๕๘,๐๐๐	๙,๔๕๕,๐๐๐	๑๒,๙๐๓,๐๐๐
๒๕๐๔	๒๓,๑๒๐,๐๐๐	๙,๘๖๖,๐๐๐	๑๓,๒๕๔,๐๐๐
๒๕๐๕	๒๓,๙๕๕,๐๐๐	๑๐,๒๖๙,๐๐๐	๑๓,๖๘๖,๐๐๐
๒๕๐๖	๒๔,๘๑๕,๐๐๐	๑๐,๖๖๖,๐๐๐	๑๔,๑๔๙,๐๐๐
๒๕๐๗	๒๕,๖๙๐,๐๐๐	๑๑,๐๖๖,๐๐๐	๑๔,๖๒๔,๐๐๐

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, วารสารสถิติ, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม ๒๕๐๗), ตาราง ๑.๒

๒.๔ ประชากรของประเทศไทยในอนาคต

นักประชากรวิทยานอกจากมีความรับผิดชอบในการ เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับขนาดและส่วนประกอบของประชากรในปัจจุบันแล้ว ยังทำการประมาณแนวโน้มของประชากรในอนาคตด้วย ในการพยากรณ์เช่นนี้อาจจะไม่ถูกต้องทีเดียว แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีประโยชน์เสียเลย ซึ่งอาจเปรียบเทียบกับการพยากรณ์อากาศของนักอุตุนิยมวิทยา แต่อย่างไรก็ตาม การประมาณเหตุการณ์ทั้งสองกรณีดังกล่าว โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถย่อมจะให้ความจริงไ้มากกว่าการเดาของคนธรรมดา ยิ่งไปกว่านั้นสิ่งที่เราทราบเกี่ยวกับอากาศหรือเกี่ยวกับตัวการกำหนดการเพิ่มของประชากรที่ได้เรียนรู้จากการ เปลี่ยน^{เปลี่ยน}เทียบการทำนายที่ผิดพลาดกับ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงและพยายามทำความเข้าใจว่า ทำไมถึงมีการผิดพลาด อยางไรก็ตามย่อมมีข้อแตกต่างที่สำคัญ ๆ ระหว่างการพยากรณ์ของนักอุตุนิยมวิทยาและนักประชากรวิทยา ถ้ากรมอุตุนิยมวิทยาทำนายว่าฝนจะตกในวันนี้แน่นอน คำทำนายนี้ก็ไม่มีผลกระทบกระเทือนต่ออากาศ แต่จากการพยากรณ์ประชากรกระทำไปเพื่อ เป็นรากฐานกำหนดนโยบายของรัฐบาลแล้ว ตัวของมันเองนี่แหละจะเป็นตัวกำหนดอันหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงประชากร^{๕๐}

ความจำเป็นในการประมาณการเพิ่มของประชากรในอนาคตมีความสำคัญใหญ่หลวงเกินกว่าที่จะปฏิเสธได้ องค์การของรัฐบาล บริษัทธนาคาร สถาบันการศึกษา และสถาบันทางวัฒนธรรมอื่น ๆ จำเป็นในการใช้การพยากรณ์ประชากร เพื่อที่จะได้วางแผนปฏิบัติงานที่เหมาะสมในอนาคต ในการประมาณการเพิ่มของประชากรในอนาคตนั้น มีแตกต่างกันอยู่ ๒ แบบ คือ เมื่อตัวเปลี่ยนแปลงถูกกำหนดให้ในรูปของประชากรวิทยา เช่นการใช้วิธีการการเกิด การตาย เฉพาะอายุและอัตราอพยพสุทธิคือปี ในการคำนวณจากแนวโน้มในอดีตเรียกว่า การคำนวณล่วงหน้า (Projection) และเมื่อตัวเปลี่ยนแปลงบางตัวถูกกำหนดให้ในรูปทางเศรษฐกิจและสังคมเรียกว่า พยากรณ์ (Forecast)^{๕๑}

^{๕๐} William Petersen, Population, หน้า ๗๗๒

^{๕๑} "เรื่องเดียวกัน", หน้า ๒๔๔ - ๒๔๕ โปรกฏประกอบ U.S., Department of Labor, Demographic Techniques for Manpower Planning in Developing Countries, (Washington: Agency for International Development, 1963), หน้า ๘๖ - ๑๐๗

๕๕

ซึ่งในประชากรศาสตร์วิธีการ ประมาณการ (^{การ} Estimating) และการคำนวณล่วงหน้า มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เพราะทั้งสองแบบเป็นรูปหนึ่งของความพยายามใช้ในทางวิทยาศาสตร์^{๕๒} อย่างไรก็ตามปัจจุบันยังไม่มีค่าจำกัดความค่าต่าง ๆ เหล่านี้ที่แจ่มชัดว่าแตกต่างกันอย่างไร^{๕๓}

การคำนวณล่วงหน้า ประชากรของประเทศไทย

ฮาลเวอ์ กิลล์ (Halvor Gille) ที่ปรึกษาสภาพประชากร และ ^{พ.ศ.} ส.น. พิเศษยูริชโลธร ^{การคำนวณล่วงหน้า} สำนักงานสถิติแห่งชาติ ไททาน่า (Projection) ประชากรของประเทศไทยสำหรับ พ.ศ. ๑๙๖๐ - ๑๙๘๐ โดยการแบ่งกลุ่มระหว่าง ๕ ปี เกี่ยวกับอัตราเกิด อัตราตาย และอัตราเพิ่มของประชากรไว้ ดังนี้.-

---

^{๕๒} Philip M. Hauser & Otis Dudley Duncan (ed.), The Study of Populatio
หน้า ๕๔๔ - ๕๔๕

^{๕๓} Frederick Harbison & Charles A. Myers, หน้า ๑๔๕

๕๕

ตารางที่ ๗ อัตราเกิด อัตราตาย และอัตราการเพิ่มประชากรของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๓-๒๕๒๓

ปี	อัตราเกิด(ต่อพัน)	อัตราตาย(ต่อพัน)	อัตราเพิ่ม (ต่อร้อย)
(การเจริญพันธุ์คงที่ การตายลดลงปานกลาง)			
๒๕๐๓ - ๒๕๐๘	๔๓.๘	๑๑.๘	๓.๓
๒๕๐๘ - ๒๕๑๓	๔๓.๐	๑๐.๐	๓.๘
๒๕๑๓ - ๒๕๑๘	๔๒.๖	๘.๓	๓.๕
๒๕๑๘ - ๒๕๒๓	๔๒.๒	๗.๑	๓.๖
(การเจริญพันธุ์ลดลง การตายลดลงปานกลาง)			
๒๕๐๓ - ๒๕๐๘	๔๓.๘	๑๑.๘	๓.๓
๒๕๐๘ - ๒๕๑๓	๔๐.๓	๘.๖	๓.๑
๒๕๑๓ - ๒๕๑๘	๓๕.๗	๗.๘	๒.๘
๒๕๑๘ - ๒๕๒๓	๓๕.๑	๖.๘	๒.๖
(การเจริญพันธุ์คงที่ การตายลดลงอย่างรวดเร็ว)			
๒๕๐๓ - ๒๕๐๘	๔๓.๘	๑๑.๒	๓.๓
๒๕๐๘ - ๒๕๑๓	๔๒.๘	๘.๐	๓.๕
๒๕๑๓ - ๒๕๑๘	๔๒.๘	๖.๘	๓.๖
๒๕๑๘ - ๒๕๒๓	๔๒.๓	๕.๘	๓.๗
(การเจริญพันธุ์ลดลง การตายลดลงอย่างรวดเร็ว)			
๒๕๐๓ - ๒๕๐๘	๔๓.๘	๑๑.๒	๓.๓
๒๕๐๘ - ๒๕๑๓	๔๐.๒	๘.๐	๓.๓
๒๕๑๓ - ๒๕๑๘	๓๕.๕	๖.๗	๒.๘
๒๕๑๘ - ๒๕๒๓	๓๒.๘	๕.๖	๒.๗

Halvor Gille and Thip Chalothorn, The Demographic Outlook of Thailand and Some Implications,

สัมมนาทางวิชาการ เรื่องประชากรของประเทศไทย ๒๕๐๖, สถาบันแห่งชาติ

ตารางที่ ๘ จำนวนประชากรในเมืองและชนบทแยกตามเพศและอายุ พ.ศ. ๒๕๐๓, ๒๕๑๓ และ ๒๕๒๓

(คิดหน่วยพัน)

	๒๕๐๓			๒๕๑๓			๒๕๒๓		
	รวม	ในเมือง	ชนบท	รวม	ในเมือง	ชนบท	รวม	ในเมือง	ชนบท
(การเจริญพันธุ์คงที่การตายลดลงปานกลาง)									
รวมสองเพศ	๒๖๕๕๐	๒๓๒๒๑	๒๕๖๖๕	๓๓๕๕๓	๕๐๕๐	๓๓๕๑๓	๕๓๒๕๑	๓๑๓๖	๕๖๑๑๕
เพศชาย	๑๓๕๒๕	๑๑๕๒	๑๒๓๕๓	๑๕๕๖๑	๒๐๕๓	๑๖๓๓๕	๒๕๐๐๕	๓๖๕๕	๒๑๓๑๖
เพศหญิง	๑๓๕๖๑	๑๑๓๕	๑๒๓๒๒	๑๕๓๓๖	๑๕๕๓	๑๖๓๕๓	๒๖๕๓๓	๓๕๕๓	๒๓๓๕๐
(การเจริญพันธุ์ลดลง การตายลดลงปานกลาง)									
รวมสองเพศ	๒๖๕๕๐	๒๓๒๒๑	๒๕๖๖๕	๓๓๐๖๕	๕๐๒๓	๓๓๐๕๖	๕๕๕๐๕	๖๒๓๑	๕๒๒๓๓
เพศชาย	๑๓๕๒๕	๑๑๕๒	๑๒๓๕๓	๑๕๕๖๕	๒๐๕๓	๑๖๕๐๕	๒๕๒๕๕	๓๒๒๑	๒๑๐๖๕
เพศหญิง	๑๓๕๖๑	๑๑๓๕	๑๒๓๒๒	๑๕๕๐๕	๑๕๖๖	๑๖๕๓๕	๒๕๒๑๕	๓๐๕๐	๒๑๑๖๕

สำหรับ จันทร เซกาน (C. Chandrasekaran) ได้ทำการคำนวณล่วงหน้า ประชากรของประเทศไทยสำหรับ พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๖๐ ไว้ โดยทำเป็น ๒ แบบด้วยกันคือ

๑. ถือว่าการเจริญพันธุ์จะคงที่อยู่กับ พ.ศ. ๒๕๕๐ คืออัตราพันละ ๔๔ ทดออกไป
๒. ถือว่าการเจริญพันธุ์ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๕ จะเพิ่มในอัตราพันละ ๔๔ และต่อจากนี้ไปจะลดลง ๒ จุดในทุก ๆ ๕ ปี

ส่วนในเรื่องการตายนั้นถือว่าลดลงไปเรื่อย ๆ เพราะถือว่าการอนามัยและสาธารณสุขจะดีขึ้นและกว้างขวางยิ่งขึ้น เรื่องคนเข้าเมืองนั้นไม่ได้คำนึงถึง เนื่องจากประเทศไทยได้กำหนดจำนวนคนต่างคววเข้าประเทศไว้ให้เข้าได้ไม่เกินชาติละ ๒๐๐ คนต่อปี

๕๕ "เรื่องเดียวกัน" หน้า ๑๒๕

๕๖ ชิม ชัยประภา, แนวโน้มของประชากรในประเทศไทย, การพัฒนาทางวิชาการ เรื่องประชากรของประเทศไทย ๒๕๐๖, สภาวิจัยแห่งชาติ, หน้า ๖๓

ตารางที่ ๕ จำนวนประชากรของประเทศไทยในอนาคตก

หน่วย: ล้าน

ปี	จำนวน
(การเจริญพันธุ์คงที่ การตายลดลง)	
๒๕๕๐	๑๓.๓
๒๕๕๕	๑๔.๖
๒๕๖๐	๒๒.๐
๒๕๖๕	๒๕.๐
๒๕๗๕	๓๒.๖
๒๕๘๐	๓๓.๕
(การเจริญพันธุ์ลดลง และการตายก็ลดลงด้วย)	
๒๕๕๐	๑๓.๓
๒๕๕๕	๑๔.๖
๒๕๖๐	๒๑.๕
๒๕๖๕	๒๔.๕
๒๕๗๕	๓๐.๕
๒๕๘๐	๓๓.๕

สำหรับ อัจฉิ กาส ญาคา (Ajit Das Gupta) ได้ทำการคำนวณล่วงหน้าไว้เมื่อเร็ว ๆ นี้ โดยได้พยายามปรับตัวเลขสามะโนประชากร พ.ศ. ๒๕๐๓ ให้เป็นไปตามควรจะเป็นเสียก่อนและโดยยึดหลักการ เจริญพันธุ์ลดลงและการตายก็ลดลงด้วย ทั้งนี้—

๕๓

ตารางที่ ๑๐ จำนวนประชากรของประเทศไทยในอนาคต

ปี	จำนวน
๒๕๐๘	๓๑.๓๘
๒๕๑๓	๓๗.๐๗
๒๕๑๘	๔๒.๖๐
๒๕๒๓	๔๘.๕๑

จากตัวเลขแสดงจำนวนประชากรของประเทศไทยในอนาคตทั้ง ๓ แห่งนี้จะเห็นได้ว่าตัวเลขของไกลด์ (Halvor Gille) กับ น.ส. ทิพย์ ชะโลธร และของ อาจิต (Ajit Das Gupta) มีตัวเลขที่ใกล้เคียงกันมาก ในปี ๒๕๒๓ อาจิต (Ajit Das Gupta) ประมาณไว้ว่าจะมีประชากร ๔๘.๕๑ ล้านคน ส่วนของไกลด์ (Halvor Gille) ประมาณไว้อย่างสูง ๕๓.๒๕ ล้านคน และอย่างต่ำ ๔๘.๕๐ ล้านคน ซึ่งไปเล้าของ อาจิต (Ajit Das Gupta) ประมาณไว้ ส่วนของจินทร (Chandarasekaran) ประมาณไว้ว่าปี ๒๕๒๐ ประชากรอย่างสูงจะมีจำนวน ๓๗.๕ ล้านคนและอย่างต่ำ ๓๓.๕ ล้านคน ซึ่งแม้ว่าจำนวนที่ประมาณต่างกันเพียง ๓ ปี แต่จำนวนประชากรที่ประมาณไว้ไม่ว่าจะเป็นแบบอย่างสูงหรืออย่างต่ำก็ผิดจากสองแหล่งดังกล่าวมาก และปัจจุบันสำนักงานสถิติแห่งชาติได้ประมาณจำนวนประชากรในปี ๒๕๐๗ ไว้ว่ามี ๒๕ ล้านคน ค่ายเหตุนี้ในปี ๒๕๒๐ ประชากรน่าจะมีจำนวนมากกว่า ๓๓ หรือ ๓๗ ล้านคน

๕๓

"เรื่องเดียวกัน" หน้า ๖๔.

๒.๕ นโยบายประชากรของประเทศไทยและผลสะท้อนต่อกำลังคน

ปัจจุบันไม่มีผู้สนใจเกี่ยวกับปัญหาการเพิ่มตัวของประชากรในประเทศไทยมาก ปัญหาที่ถกเถียงกันมากได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับปริมาณ ฝ่ายหนึ่งมีความเห็นว่าประเทศไทยยังมีประชากรน้อย มีที่ดินรกร้างว่างเปล่ารอจะบุกเบิกทำประโยชน์ได้อีกเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ฝ่ายนี้ยังมีความเห็นอีกว่า แม้ในทางพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาตินั้น ประชากรมากทำให้ความต้องการด้านสวัสดิการมากขึ้นด้วย มิฉะนั้นผลผลิตที่ได้เพิ่มจากการพัฒนาเศรษฐกิจจะนำไปในทางอื่นไม่หมด นอกจากนี้โครงการพัฒนาเศรษฐกิจระยะยาวนี้ต้องใช้แรงงานและเจ้าหน้าที่มาก ด้วยเหตุนี้ฝ่ายนี้จึงมีความเห็นว่า ควรปล่อยให้ประชากรเพิ่มเองตามธรรมชาติ อีกฝ่ายหนึ่งมีความเห็นตรงกันข้ามกับที่ฝ่ายมาแล้ว อ้างว่าในระหว่างพัฒนาเศรษฐกิจนี้ หากอัตราการเพิ่มของประชากรยังคงสูงอยู่แล้ว ผลผลิตหรือโภคทรัพย์ที่พัฒนาเพิ่มขึ้นมาจะถูกนำมาใช้เลี้ยงประชากรที่เพิ่มใหม่เพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี ฉะนั้นควรชะลอหรือชะงักการเพิ่มตัวของประชากรให้อยู่ลงน้อย เหตุผลที่ต่างฝ่ายต่างหยิบยกขึ้นโต้แย้งกันทั้งในแง่เศรษฐกิจสังคมและการเมืองนั้นอยู่ในเกณฑ์ที่ใกล้เคียงกัน คงจะเป็นเพราะข้อเท็จจริงหรือตัวเลขสถิติยังไม่แน่นอนเกินนัก นอกจากนั้นเหตุความเคียดแค้นต่อผู้มีอิทธิพลหรือความเจริญก้าวหน้าก็มีได้จำกัดเพียงแต่ว่าจะมาจากเรื่องปริมาณลดหรือเพิ่มของประชากร เพียงด้านเดียว

ศาสตราจารย์ ทวี แรงขำ เป็นผู้หนึ่งที่มีความเห็นว่าการปล่อยให้ประชากรเพิ่มไปตามธรรมชาติ โดยการเปรียบประเทศไทยเหมือนสังคมกลุ่มหนึ่งซึ่งมีทั้งผู้ใหญ่และผู้น้อย ผู้ใหญ่ที่โตเต็มที่แล้วจะชักชวนมีผู้ใหญ่โตอีกต่อไปอีกเป็นการไม่ถูกต้อง และให้ความเห็นต่อไปว่า ถ้าประชากรในประเทศไทยยังมีอัตราเพิ่มตามธรรมชาติ คืออัตราเกิดมากกว่าอัตราตายที่เป็นอยู่ขณะนี้ไม่น่าวิตก เพราะอัตราเพิ่มนี้จะเบ็ญอยู่ต่อไปอีกไม่นานหลังจากนั้นก็ลดลง โดยผลของการพัฒนาเศรษฐกิจและตามหลัก ตัว S คือ (Logistic Curve) จึงไม่จำเป็นต้องชะงักการเพิ่มตามข้อเสนอชักชวนในปัจจุบันนี้^{๕๕}

^{๕๕} ทวี แรงขำ, "ประเทศไทยต้องการนโยบายประชากรในปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร". สัมมนาวิชาการเรื่องประชากรของประเทศไทย, ๒๕๐๖, สถาบันวิจัยแห่งชาติ, หน้า ๓๘๓ - ๓๘๘

ฝ่ายที่มีความเห็นว่าควรจะลดหรือชะงักการเพิ่มตัวของประชากรในนัยก่อน เช่น ดร. อำนวย วีรวรรณ ได้ให้ความเห็นว่า การพัฒนาประเทศจะรุกหน้าไปได้อย่างรวดเร็วกว่า ถ้าดำเนินการพร้อมกัน ๒ ด้าน คือพยายามทำทุกอย่างให้เกิดผลผลิตของประเทศเพิ่มอย่างรวดเร็วและในขณะเดียวกันก็พยายามส่งเสริมให้การเพิ่มของประชากร เป็นไปอย่างช้าลงตามกำลังของประเทศ และถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลจะต้องมีนโยบายในทางประชากร^{๘๘} และในการเพิ่มของประชากรควรให้ค่อยเป็นค่อยไป ให้ได้สัดส่วนกับสมรรถภาพและการผลิตเพิ่มขึ้น เพื่อรักษาระดับความอยู่ดีกินดีของคนทั้งชาติ มิใช่เป็นการปล่อยให้เพิ่มขึ้นอย่างฮวบฮาบจนทำให้ทองแดงกันอยู่ แยกกันกินเป็นที่เดือดร้อนกันทั่วไป^{๙๐}

ในประเทศต่าง ๆ ในโลกไม่มีประเทศหนึ่งประเทศใดยอมเป็นทางการให้มีการลดขนาดของประชากรลง มีเพียงความพยายามอย่างจริงจังเป็นทางการไม่กี่ประเทศที่ลดอัตราการเพิ่มของประชากรลงเท่านั้น^{๙๐} สิ่งที่ประเทศต่าง ๆ พิจารณาในเรื่องประชากรคือ จำนวนประชากรที่เหมาะสมที่สุด (Optimum Population) ซึ่ง เฮิร์ตสเลอร์ (Hertzler) ได้กล่าวถึงความไว้วางใจว่า "ขนาดประชากรที่เหมาะสมที่สุดนั้น เกี่ยวพันกับสิ่งที่ถูกต้อง หรือดีที่สุด หรือพึงปรารถนา (Desirable) มากที่สุด หรือความสัมพันธ์ของประชากรกับทรัพยากรที่มีอยู่ วิชาการและสภาพของสถาบันต่าง ๆ ระหว่างประชาชนในท้องถิ่นหนึ่ง" ทอมสันกล่าวว่า Economic optimum population ซึ่งหมายถึง "ประชากรในสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสังคมนั้นอำนวยผลผลิตต่อหัวสูงสุด"^{๙๑}

^{๘๘} อำนวย วีรวรรณ, ประเทศไทยต้องการนโยบายประชากรในปัจจุบันหรือไม่อย่างไร, สัมมนาทางวิชาการ เรื่องประชากรของประเทศไทย ๒๕๐๒, สภาวิจัยแห่งชาติ, หน้า ๓๕๓

^{๙๐} กรีช เกตุแก้ว, นโยบายพลเมือง, การประชาสงเคราะห์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓, (พ.ศ. - มี.ย. ๐๔) หน้า ๓๔

^{๙๑} Warren S. Thompson, Population Problems, หน้า ๔๕๓

^{๙๒} J. O. Hertzler, The Crisis in World Population, (Lincoln: University of Nebraska Press, 1956), หน้า ๘๗ - ๘๘. See also, United Nations, The Determinants and Consequences of Population Trends, หน้า ๖๓๓.

ปัญหาเรื่องประชากรนี้ อาจแบ่งได้กว้าง ๆ เป็น ๒ ปัญหา คือ ปัญหาที่เกี่ยวกับจำนวนประชากรอย่างหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องอัตราเกิด อัตราตาย อัตราการย้ายที่อยู่ ตลอดจนอัตราการเพิ่มทั้งที่กล่าวมาแล้วก่อนแรก ๆ สำหรับอีกปัญหาหนึ่งซึ่งไม่ค่อยมีผู้สนใจมากนัก คือ แก่นปัญหาในด้านคุณภาพของประชากร คุณภาพใดแก่เรื่องความสามารถ สติปัญญา กำลังร่างกาย ตลอดจนความประพฤติ ปัญหาข้อหลังนี้มีความสำคัญอยู่มาก เพราะถ้าประเทศประกอบไปด้วยประชากรที่มีคุณภาพต่ำ มีการศึกษาน้อย มักจะมีจำนวนบุตรมากกว่าผู้มีสติปัญญาดี มีการศึกษาสูง เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นแทนที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศกลับกลายเป็นภาระสังคม และนำปัญหามาหาการตั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปกครองมาสู่ประเทศได้

สำหรับประเทศไทย การเพิ่มประชากรในอัตราสูงคือ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๓ ต่อปีดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ย่อมหมายถึงจำนวนประชากรทั้งสิ้นจะเพิ่มขึ้นประมาณปีละ ๘๖๐,๐๐๐ คนในปัจจุบัน และประชากรที่อยู่ในวัยทำงานในปัจจุบันนี้เกือบทั้งหมดได้ แก่บุคคลที่เกิดก่อนปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ซึ่งในระหว่างปี ๒๔๕๐ - ๒๔๕๐ อัตราการเพิ่มของประชากรเพียงร้อยละ ๑.๕ เท่านั้น แม้กระนั้นเราก็ยังประสบปัญหาหลายอย่างที่ต้องรีบแก้ไขโดยรีบด่วน เช่น ในด้านการศึกษาปรากฏว่าพลเมืองที่มีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไปมีเพียง ๑ ใน ๓ เท่านั้นที่อ่านออกเขียนได้ ^{๑๐๓} และมีจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้รับความรู้ถึงระดับมัธยมศึกษาชั้นต้นซ้ำครุและโรงเรียนไม่พอแก่เด็กที่เพิ่มขึ้น ในด้านสาธารณสุขก็ขาดนายแพทย์ พยาบาล และสถานพยาบาล และจะต้องประสบปัญหาขาดแคลนมากยิ่งขึ้นในอนาคต ถ้าเราไม่สามารถขยายบริการในด้านการศึกษา การสาธารณสุขและการสังคมให้รีบเร่งขึ้น และเพียงพอกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประชากรส่วนใหญ่ที่เพิ่มขึ้นมานั้นจะเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศในอนาคตได้อย่างไร และหากจะพิจารณาถึงการออมแล้ว แนวโน้มการเพิ่มประชากรในอัตราที่สูงนี้จะเป็นสิ่งมิให้การออมในประเทศไทยมีระดับสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะประชาชนมีความจำเป็นจะต้องนำรายได้ไปใช้จ่ายในการครองชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัวหลานที่มากขึ้น เมื่อการออมเพิ่มขึ้นไม่ทันหรือเพิ่มได้ไม่รวดเร็ว ย่อมกระทบกระเทือนต่อการลงทุนทั้งสิ้นในประเทศใหม่มีระดับค่าไปควย ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศดำเนินไปได้ไม่ราบรื่น นอกจากนี้ก็ยังมีปัญหาการว่างงานแม้ว่าจะไม่รุนแรงนักในปัจจุบันก็ตาม

^{๑๐๓} สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สถานะไทยประชากร ๒๕๐๓ ตารางที่ ๑๐, หน้า ๒๐

ปัจจุบันประเทศไทยมีนโยบายประชากรในลักษณะที่รอเหตุฉุกเฉินไปก่อน แต่รัฐบาลก็ได้ตระหนักถึงปัญหาทางนี้ ดังกล่าวแล้ว คณะรัฐมนตรีได้เคยพิจารณาถึงปัญหาประชากรของประเทศไทยครั้งหนึ่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ซึ่งตามมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๐๔ มีความว่า "การคุมกำเนิดขอให้เป็นไปตามความสมัครใจของประชาชน ซึ่งควรจะรู้จักฐานะของตนเองว่าสมควรจะมีบุตรมากน้อยเท่าใด ส่วนการแนะนำในเรื่องการคุมกำเนิดนั้นพึงกระทำได้ แต่ยังไม่ควรทำเป็นการเปิดเผย" ตามหนังสือของสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สส. ๑๑๔๗๕/๒๕๐๔ ถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขได้ยืนยันให้ทราบว่าได้แจ้งให้กระทรวงมหาดไทย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และสำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติทราบแล้ว^{๑๐๔} ตามมตินี้จึงไม่น่าจะนับว่าเป็นนโยบายประชากรอย่างแท้จริง

หากรัฐบาลจะมีนโยบายในค่านิยมประชากร เพื่อส่งเสริมการพัฒนาประเทศแล้ว ควรจะเริ่มดำเนินการไปเป็นขั้น ๆ ดังนี้^{๑๐๕}

๑. ควรส่งเสริมให้มีการรวบรวม และสำรวจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประชากรมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในค่านิยมเกี่ยวกับอัตราเกิดและอัตรากายของประชากร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของรัฐบาลในระยะยาว

๒. ควรจัดให้มีการฝึกอบรม หรือผลิตนักประชากรขึ้นมาใหม่จำนวนและคุณภาพเพียงพอกับความต้องการ

๓. ควรพิจารณาคัดลอกของความช่วยเหลือทางวิชาการจากรัฐบาล องค์การ หรือสถาบันในต่างประเทศ

^{๑๐๔} สังก์ เปล่งวานิช, การวางแผนครอบครัว, สัมมนาทางวิชาการ เรื่องประชากรของประเทศไทย ๒๕๐๒, สภาวิจัยแห่งชาติ, หน้า ๔๗๖ - ๔๗๗

^{๑๐๕} อำนวย วีรวรรณ, ประเทศไทยต้องการนโยบายประชากรในปัจจุบันหรือไม่อย่างไร, หน้า ๓๕๓ - ๓๕๔

๔. ควรจัดให้มีการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการวางแผนครอบครัว ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์ การศึกษา และด้านอื่น ๆ อันจะมีผลส่งเสริมให้การเพิ่มของประชากรชาตลง เป็นการสอดคล้องกับแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจแห่งชาติ และแผนพัฒนาประเทศในกานอื่น ๆ ทั้งนี้โดยป้องกันมิให้เกิดความเสียหายต่อศีลธรรมอันดีงามของประชาชนควย

๕. ควรจัดแผนงาน และบริการ เผยแพร่ความรู้ เกี่ยวกับเรื่องการวางแผนครอบครัวให้แก่หัวหน้าครอบครัวโดยทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวหน้าครอบครัวที่ได้รับการศึกษาดำและมีรายได้น้อย และประสงค์จะจำกัดขนาดครอบครัวของตน

๖. ควรจัดให้มีบริการทางด้านการแพทย์ เพื่อประโยชน์ในการแนะนำวิธีการ และให้ความช่วยเหลือในกานต่าง ๆ เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ทั้งนี้โดยอาศัยความร่วมมือของพลเมืองเป็นหลัก

สำคญ ปัญหาที่จำเป็นในการวางแผนนโยบายประชากรที่ควรพิจารณา คือ เกี่ยวกับเรื่องการเมืองระหว่างประเทศต่าง ๆ เรื่องของแนวโน้มจำนวนประชากรคุณภาพและส่วนประกอบของประชากร, และเรื่องชนบทรวมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ^{๑๐๖} ผลสะท้อนทางกานเศรษฐกิจ สังคม และความคึกคึกเห็นของพลเมือง รวมทั้งคานึงถึงผลดีผลเสียต่อส่วนรวมของประเทศในปัจจุบันและอนาคต ^{๑๐๗}

และหากจะมีนโยบายประชากรใหม่แนวโน้มของประชากร เป็นไปในทางที่เพิ่มขึ้นควยอัตราที่ต่ำลง ควรทอองรีบรคปฏิบัติคือ ^{๑๐๘}

๑. เร่งรคการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคม เพื่อลดระดับการคางชีพของประชาชนทำให้มีอาชีพและรายได้อุดมสมควร ให้ประชาชนได้รับการศึกษาที่อยุระดับสูงพอดสมควร เมื่อเศรษฐกิจและสังคมอยุ่ในสภาพที่ดีขึ้น ประชาชนตระหนักถึงผลเสียในการมีบุตรมาก ก็อาจจะเป็นเหตุให้อัตราเกิดลดต่ำลงไปเอง

^{๑๐๖}

Paul H. Landis, Population Problems, หน้า ๕๑๑ - ๕๑๕

^{๑๐๗}

บัญชา มินทรชินทร์, นโยบายทางกานประชากร, รัฐสารกิจน (แม.ย. ๒๕๐๖) หน้า ๒๒๖

^{๑๐๘}

วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ, วิธีการที่อาจยังผลแก่แนวโน้มของประชากร สัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ประชากรของประเทศไทย ๒๕๐๖, สภาวิจัยแห่งชาติ, หน้า ๒๖๕

๒. แรงรักในการพัฒนาชุมชน ทำให้ประชาชนรวมตัวเข้าเป็นชุมชนในเขตต่าง ๆ ของประเทศ เมื่อเปลี่ยนสภาพความเป็นอยู่อย่างคนเมืองอัตราเกิดก็อาจจะลดลงได้

๓. วิธีที่สำคัญที่สุดในการที่จะลดอัตราเพิ่มของประชากรก็คือการคุมกำเนิด ซึ่งหมายถึงการป้องกัน การปฏิสนธิ การทำหมันและการทำแท้ง

ดังนั้น เพื่อให้ลดระดับที่ควรจะต้องพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และเปิด บริการ และให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องการจักแผนครอบครัวไปพร้อมกัน ถ้าละเว้นอย่างหนึ่งก็ย่อม ไม่ได้รับผลตามที่ประสงค์ในระยะเวลานั้น

นอกจากนี้ถ้าหากจะมีนโยบายประชากรใหม่แนวโน้มนั้นของประชากร เป็นไปในทางที่เพิ่มขึ้นด้วย อัตราที่ต่ำลงแล้ว ย่อมมีส่วนช่วยในการพัฒนา ^{กำลัง} คนอยู่มาก ทั้งนี้เพราะการที่มีประชากรเพิ่มขึ้นมีละ มากทุกปี ย่อมเป็นภาระในการหาที่เรียนให้เด็กเหล่านี้อย่างน้อยก็การศึกษาภาคบังคับ และในปัจจุบันประ สติภาพในการสอนในชั้นการศึกษาภาคบังคับก็ยังไม่เป็นที่พอใจ การที่มีประชากรเพิ่มมากยิ่งขึ้นทำให้คุณภาพ ของการศึกษาลดต่ำกว่าเดิมอีก ในระดับการศึกษาชั้นสูงเราก็ยังประสบกับปัญหาที่เรียนไม่พออยู่อีก เมื่อ จะขยายการศึกษาให้มากออกไปนอกจากจะทำให้คุณภาพของการศึกษาค่ำแล้ว ยังมีภาระในค่านงบประมาณ อีกซึ่งคงจะต้องใช้เงินจำนวนมากทีเดียว เมื่อมองในแง่การสาธารณสุข ปัจจุบันอัตราแพทย์ต่อประชากรก็ตี พยายามลดต่อประชากรก็ดี หรือจำนวนเตียงในโรงพยาบาลต่อประชากรก็ดี ยังอยู่ในอัตราที่ห่างจากอัตรา มาตราฐานสากลอยู่มาก (ดูรายละเอียดที่ ๖) การให้บริการทางด้านการแพทย์และสาธารณสุขแก่ประ ชาชนยังไม่เพียงพอกับความต้องการ หากประชากรยังมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ และการปรับปรุงแก้ไข คำนการแพทย์และสาธารณสุขไม่ทัน ย่อมเกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย การที่จำนวนประชากร ^{เพิ่มขึ้น} โดยที่การศึกษาปรับปรุงไม่ทัน การแพทย์และสาธารณสุขยังไม่เพียงพอ คุณภาพของกำลังคน ย่อมคอยลง ทำให้การพัฒนาประเทศต่าง ๆ บรรลุถึงเป้าหมายช้ายิ่งขึ้น ดังนั้นการควบคุมการเกิด ให้มีจำนวนน้อยลง ในขณะเดียวกันเร่งปรับปรุงทางด้านการศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข จะมีส่วนช่วย ให้กำลังคนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และจะเป็นกำลังในการพัฒนาการเศรษฐกิจตลอดจนเป็นกำลังทางทหาร ใ้ได้อย่างดี